

**Dr. Stelian Gomboș,
Secretariatul de Stat pentru Culte, București**

**MÂNTUITORUL NOSTRU IISUS HRISTOS
– EUHARISTIC – IERI, AZI
ȘI ÎN VECI, ACELAȘI ESTE.
TEMEIURI SCRIPTURISTICE ȘI DOGMATICE
ALE PREZENȚEI DOMNULUI
ÎN CADRUL SFINTEI LITURGHII**

Moto: „Euharistia este împlinirea iconomiei mântuirii, a iconomiei iubirii lui Dumnezeu față de oameni și a unirii Sale cu noi. Dacă Fiul lui Dumnezeu a voit să vină atât de aproape de oameni încât să Se unească cu ei, ca singur mod al mântuirii și îndumnezeirii lor, El nu Se putea mulțumi să se întrupeze numai ca un om cu intenția de a rămâne separat de ceilalți, ci ca să meargă mai departe, întrupându-Se așa zicând în toți oamenii, neîmpiedicându-i de a rămâne persoane deosebite și neîncetând de a rămâne El însuși o persoană deosebită pentru practicarea iubirii desăvârșite. El trebuie să vină în noi, dar nu o singură dată, ci mereu, deci pe de o parte trebuie să fie în noi, pe de alta să rămână deosebit de noi și mai presus de noi, ca să poată veni mereu într-un mai mare grad în noi, spre sporirea continuă a relației de iubire, spre alimentarea iubirii, care se arată și prin unirea trupului nostru cu trupul și sângele Său preacurat. Un prieten, deși ți-a devenit interior prin faptul că ți s-a dăruit o dată, ți se dăruiește mereu, sporind interioritatea lui în tine”¹

1. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, ediția a doua, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 64.

Abstract: *In this study I wanted to present the role, the place and also the value and the topical interest of Our Lord's sacrifice – started together with His birth in the manger of Bethlehem and ended with His ordeal, suffering and death on the cross. But what I wanted to point out the most is the strong connection between Jesus' sacrifice on the cross and the Eucharistic one – the latter being regarded as a success and a climax over time and space because Jesus Christ – the Redeemer – is sacrificed and sacrifices Himself, every time during the Holy Liturgy, the target coinciding with His sacrifice on the cross i.e. our redemption from the degenerate state which we live in, controlled by sins, death and darkness, but also the restoration of the communion between people and God.*

This is why I emphasized that Jesus' sacrifice on Golgotha moved till the end of times on the Golgotha that lies in our Holy Churches – The Holy Table of the Altar where Christ is sacrificed and sacrifices Himself, The Holy Bread and Wine change or consecrate into The Holy Gifts – The Holy Body and The Holy Blood of Our Saviour Jesus Christ. Another thing that is worth mentioning here is the importance of a mutual relation that should exist between Our Lord's Sacrifice and our personal one – the one we should bring in order to realize the communion between us and Christ, but in the same time we should regard it as respects (veneration and gratitude) to The Holy Trinity.

As a conclusion, we have to keep very clear in mind that Jesus Christ's Sacrifice cannot be reduced to a mere example of social behaviour, but on the contrary it can be distinguished through the absolute superiority and the consummated power which The Son of God brings along. As a result of our union with Christ, the manifestation of His love towards people is conceived in us. Through me, Jesus loves my fellow and my fellow receives my love which has its source in Jesus Christ. By this love and by the power of Christ, more or less, each of us comes to abnegation as living sacrifices. But as well as Christ's Sacrifice was not separated by His Resurrection, in the same way our sacrifice cannot be separated by the life He offers us. Let us not forget that without Jesus Christ's Sacrifice, especially the Eucharistic one, we can do nothing. This is exactly why this sacrifice must be carried out and shared.

Keywords: *The Eucharist, the Divine Liturgy, Jesus Christ, sacrifice, Holy Gifts, Honoured Gifts, Great Archbishop, God, salvation, perfection, communion, deification, Holy Bible, Old Testament, New Testament, food, dinner, symbol, foreshadowing.*

Introducere

O latură esențială a calității omului de „chip al lui Dumnezeu“ este eternitatea, veșnicia pe care Dumnezeu nu o creează experimental, pentru a-și verifica puterile și capacitățile, ci pentru a-l aduce pe om la existență, pentru care fapt acesta se va bucura în mod deosebit. Astfel, el devine subiect plin de potențialitate și capabil de a intra în comuniune cu Persoanele Sfintei Treimi. Dumnezeu cheamă persoana

umană la Sine, dar, în același timp, o și așteaptă și o împuternicește spre a împlini această misiune, ca o dovadă constantă a iubirii pe care i-o poartă. Tocmai de aceea se vorbește în teologia ortodoxă de o chenoză, de o aplecare, pe care Dumnezeu o trăiește față de om și față de lume: o chenoză arătată prin crearea din nimic a unei lumi mărginite și prin manifestarea permanentă a iubirii Sale față de acesta²; o chenoză a Fiului în Întrupare; chenoza Sfântului Duh care „coboară la nivelul nostru, pentru a ne ridica la nivelul de parteneri ai lui Hristos”³. Iubirii lui Dumnezeu, însă, nu i se răspunde cu aceeași sinceritate căci, iată, viața de care omul trebuia să se bucure îi apare acum ca suferință. Prin moartea prealabilă a sufletului, trupul este obligat să cunoască stricăciunea. Se începe o luptă de fărâmițare a elementelor componente ale persoanei umane. Își schimbă principiile și modul de raportare față de adevăr. Trupul apare ca o închisoare a sufletului, ca o modalitate de pedepsire a lui, iar partea spirituală nu reprezintă decât partea poftitoare, uneori inexistentă, a omului, care își reduce dimensiunea existenței sale doar la aspectul trupesc⁴.

În aceste condiții, persoana umană este pusă să trăiască în mod paradoxal raportul dintre nemurirea pe care o moștenește prin creație de la Dumnezeu și moartea născută prin săvârșirea în deplină libertate a păcatului. Cuviosul Siluan Athonitul zice că, după ce a pierdut fericirea Raiului, Adam a fost pătruns de o puternică părere de rău, plângerea sa fiind plină de amărăciune: „Sufletul meu tânjește după Domnul și Îl caut cu lacrimi, cum să nu-L caut? Când eram cu El, sufletul meu era vesel și liniștit, și vrășmașul n-avea intrare la mine; dar acum duhul cel rău a pus stăpânire peste mine, și el tulbură și chinuie sufletul meu, de aceea sufletul meu tânjește după Domnul până la moarte, și duhul nu se avântă spre Dumnezeu și nimic de pe pământ nu mă poate veseli, și

2. Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 240; Părintele Galeriu, *Jertfă și răscumpărare*, Ed. Harisma, București, 1991, p. 50.

3. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, ediția a doua, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 203.

4. A se vedea diferitele concepții filozofico-religioase care încearcă să distrugă unitatea persoanei umane, pe care o reduc doar la o componentă ființială, în defavoarea celeilalte.

sufletul meu nu vrea să se mângâie cu nimic, ci vrea să vadă din nou pe Domnul și să se sature de El. Nu-L pot uita nici măcar pentru un singur minut, sufletul meu se chinuie după El, și de mulțimea întristării plâng și suspin. Miluiește-mă, Dumnezeule, pe mine, zidirea Ta cea căzută⁵. În manifestarea acestei dureri, omul nu s-a redus doar la partea spirituală a ființei sale, ci s-a folosit și de lucrurile din creație cu care a intrat în contact și la a cărei existență, sau la menținerea și îngrijirea ei și-a adus și el contribuția. Astfel se poate vorbi de jertfele animale și materiale prin care omul încearcă să găsească un înlocuitor al morții sale.⁶

***Despre jertfele sacre ale Vechiului Testament
– anticipare și preînchipuire***

Referindu-ne, în câteva rânduri, la rolul jertfelor Vechiului Testament și cele ale religiilor necreștine, vom preciza faptul că prima jertfă la care face referire Sfânta Scriptură este cea a lui Cain și Abel, care au adus ofrandă lui Dumnezeu, unul din „*roadele pământului*” (Facere 4, 3), altul „*din cele întâi născute ale oilor sale și din grăsimea lor*” (Facere 4, 4), din rodul lucrurilor mâinilor lor, jertfă ce reprezintă efortul muncii depuse de ei. Din acestea reiese că Dumnezeu îngăduie jertfa, ba mai mult, pe cea a lui Abel o primește. Sfântul Ioan Hrisostom, făcând referire la jertfa adusă de Cain și Abel, spune că Dumnezeu primește jertfa nu în virtutea unei necesități, ci în baza recunoștinței pe care omul o manifestă față de El⁷. Iar în alt loc, spune că Dumnezeu a permis jertfele sângeroase ca un mijloc de pedagogie divină pentru a păstra în conștiința poporului ales nădejdea după venirea lui Mesia și pentru ca ei să nu îmbrățișeze de la popoarele vecine credințele idolatre⁸.

5. Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, ediția a III-a, trad. diac. I. Ică jr., Ed. Deisis, 2000, Sibiu, p. 191.

6. A se vedea studiul foarte interesant, intitulat *Actualitatea jertfei Mântuitorului Hristos* elaborat de către drd. Nicolae Răzvan Stan și publicat în revista „Altarul Banatului”, anul XV (LIV), serie nouă, nr. 10-12, octombrie-decembrie 2004, p. 55-69.

7. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere (I)*, XVIII, 5, în „Scrieri”, partea întâi, col. „Părinți și scriitori bisericesti”, vol. 21, trad. pr. D. Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 216.

8. Idem, *XXIV Omilie despre Epistola I către Corinteni, X, 17*, apud pr. dr. Petre Vintilescu, *Sacrificiul religios ca principiu al Liturghiei*, București, 1927, p. 44.

Omul este lăsat ca prin jertfă să dea lumii, care îi fusese pricină de cădere, o altă întrebuintare. Dacă prin folosirea ei în mod pătimăș, Adam și Eva s-au îndepărtat de Dumnezeu, acum prin reîntorcerea acestora sub forma jertfei omul încearcă să-și repare greșeala: „El trebuia să le jertfească, să le distrugă ca semn că, în fața majestății divine vătămate de el, înțelege acum să-și arate dezrobirea de lumea simțurilor și alipirea de voia lui Dumnezeu”⁹. Alexis van der Mensbrugge, episcop de Meudon, prezintă jertfele Vechiului Testament ca fiind de patru feluri: jertfe de adorare (holocaust); darul de hrană; jertfe de pace, ca act de mulțumire și jertfa de ispășire pentru păcatele săvârșite, trăsătura comună a acestora constituind-o prezentarea înaintea lui Dumnezeu a unei victime care a fost junghiată în prealabil, deoarece evreii nu considerau că aduc drept ofrandă cadavrul victimei, ci sângele acesteia, „chintesența vieții ei”¹⁰. Actul principal al jertfei nu era arderea, ci curgerea sângelui, deoarece se credea că „viața a tot trupul este în sânge” (Levitic 17, 11), iar odată cu sângele se aduce ca dar lui Dumnezeu viața animalului respectiv¹¹, tocmai de aceea fiindu-le interzis să consume sânge (Levitic 17, 12). În acest context, V. Jankelevitch spune că jertfa nu se aduce spre moarte, ci spre viață¹².

Sfânta Scriptură face referire la o serie de jertfe: atât sângeroase, cât și nesângeroase, dar omul nu a urmărit tot timpul ca prin acestea să se pună în legătură cu Dumnezeu. Sfântul Iustin Martirul și Filozoful vorbește și despre un alt fel de „jertfe, tămâieri și libațiuni”, pe care unii oameni le-au adus diavolului, care i-a înșelat spre aceasta¹³.

Istoria religiilor prezintă în mod limpede evoluția pe care a cunoscut-o jertfa în cadrul fiecărei religii. Nu vom analiza în mod amănunțit această realitate, ci doar vom spune că jertfa a cunoscut la unele po-

9. Pr. dr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 38.

10. Alexis van der Mensbrugge, episcop de Meudon, *Teologia Jertfei Euharistice în lumina Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți*, trad. Paraschiv V. Ion, în rev. „Mitropolia Olteniei”, nr. 7-8, 1968, p. 575.

11. Pr. Dumitru Soare, *Ideea de sacrificiu în religiile monoteiste*, în rev. „Studii teologice”, nr. 1-2, 1959, p. 38.

12. V. Jankelevitch, *Le pur et l'impur*, Flammarion, Paris, 1960, p. 268.

13. Sfântul Iustin Martirul și Filozoful, *Apologia a doua*, V, trad. pr. prof. Olimp Căciulă, în vol. „Apologeti de limbă greacă”, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 2, Ed. I.B.M.B.O.R., 1980, p. 81.

poare o dureroasă deviere de la conținutul ei real, ajungându-se până la sacrificiul uman¹⁴. Se știe că religia vechilor mexicani își concentra-se cultul pe acest sacrificiu. Victima era aleasă dintre sclavi, prizonieri, femei și copii, iar jertfa era adusă în condiții de groază. Pentru a arăta cruzimea cultului este de ajuns să spunem că în fața intrării în curtea templului exista o enormă piramidă de crani omenesci, numărul lor fiind estimat la 136.000¹⁵. La vechii peruvieni, pe lângă jertfele nesângeroase și cele animale exista și sacrificiul uman, care se săvârșea în anumite împrejurări, ca de exemplu: când un incaș era grav bolnav, unul din fiii săi era sacrificat soarelui; la urcarea unui rege pe tron se jertfea un copil; când murea un incaș, îi erau arse soțiile, sacrificându-se în același timp și alte persoane¹⁶. Sacrificiul uman a fost practicat și de egipteni, istoria mărturisind că Amenofis al II-lea a adus ca jertfă zeului Amon șapte șefi sirieni¹⁷.

Ar mai fi multe exemple de prezentat, dar făcând o comparație între aceste jertfe și cele din Vechiul Testament, putem spune că dacă cele ale popoarelor păgâne se bazează pe disperarea haotică a omului fără de nădejde, la aceste popoare ideea unei jertfe supreme era privită în mod vag, altele necunoscând deloc o asemenea concepție. Idolul izolează persoana umană de perspectiva sensului și a vieții, obligân-

14. „Ba unii au ajuns până la atâta necredință și nebunie, încât junghie și aduc până și pe oameni ca jertfă falșilor lor zei, ale căror chipuri și forme sunt chiar oamenii. Slugi ale diavolului, ei nu văd că victimele junghiate sunt arhetipuri ale zeilor plăsmuiți și închinați de ei, cărora le aduc ca jertfe pe oameni. Ei aduc aceleași acelorăși, sau, mai bine zis, pe cele mai bune, celor mai rele. Căci jertfesc cele însuflețite celor neînsuflețite și aduc pe cele cuvântătoare, celor nemișcate. Sciții numiți taurieni aduc... ca jertfe, pe cei scăpați de naufragii și pe toți dintre elinii pe care-i prind, manifestându-și lipsa de credință împotriva oamenilor de aceeași fire și dând astfel pe față cruzimea zeilor lor... Căci și egiptenii aduceau odinioară Herei astfel de jertfe sângeroase, iar fenicienii și cretanii îmblânzeau pe Cronos prin jertfele lor de copii. Romanii de odinioară cinsteau și pe Jupiter, numit Latiar, prin jertfe de oameni...” (Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva elinilor*, 25, în „Scrieri”, partea I, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 15, trad. pr. prof. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 57-58).

15. Diac. prof. dr. Emilian Vasilescu, *Istoria religiilor*, ediția a III-a, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1998, p. 56-57.

16. *Ibidem*, p. 60.

17. *Ibidem*, p. 107.

du-l pe închinător la autodistrugere¹⁸. Dar cu toate acestea, atât jertfele poporului ales, cât și cele ale popoarelor păgâne, nu au puterea să stabilească comuniunea reală cu Dumnezeu. Persoana umană rămâne pe mai departe întinată, bolnavă spiritual și fizic, supusă morții, păcatul strămoșesc continuând să fie prezent în ființa ei. Chiar actul propriu zis de aducere a jertfei dezvăluie caracterul egoist pe care-l dă păcatul, deoarece omul rămâne în continuare duplicitar, dorind să ofere prinosul său lui Dumnezeu, dar să rămână legat de patimile sale: „Dumnezeu voiește ca să intre la El ca jertfă credinciosul însuși. Dar credinciosul nu poate intra la Dumnezeu decât ca jertfă curată. Bunurile oferite ca jertfă, pe de o parte, erau cu mult mai puțin decât cel ce oferea; pe de altă parte, acela nefiind curat, nici bunurile care-l reprezentau pe el nu erau curate. Aceeași necurăție îl făcea pe credincios să nu se jertfească el însuși. Și chiar dacă ar fi voit, nu ar fi avut intrare la Dumnezeu, fiind necurat. A intra la Dumnezeu înseamnă a muri total, deși nu fizic, modului egoist de viață, înseamnă a se înălța la un mod total deosebit de cel egoist, lumesc, la un mod superior acestuia, la un mod de puritate totală, de iubire neumbrită de egoism. Dar această depășire a egoismului nu o poate realiza nimeni numai prin sine însuși. Și nimeni nu se poate transpune în starea deplină de jertfă, având parte de acest egoism moștenit, numit de către creștinism păcatul strămoșesc”¹⁹.

18. „El (omul religiilor) a rămas prins în puterile naturii, în spiritul lumesc, fără a putea cunoaște spiritul absolut, care este mai presus de lume. În starea aceasta fiind, el consideră puterile naturii ca emanațiuni ale divinității și își face zei, care sunt puteri reale, daimonia, iar nu numai ficțiuni ale imaginației și minții sale. Ca natura acestor zei ai păgânismului corespunde și adorarea lor, adică cultul, pe care diferitele popoare ale lumii vechi l-au perfecționat în proporție cu progresul dezvoltării lor intelectuale. Dar, deoarece atributele și ființa divinității se fuzionează panteistic cu puterile și ființa naturii însăși, și Dumnezeu cel personal și infinit a rămas necunoscut conștiinței religioase a păgânismului, de aceea și formele cultului în religiile păgâne au primit un caracter cu totul cosmic, lumesc. Zeii au fost reprezentați în obiecte ale naturii, în figuri de oameni și animale, sau și în exemplare vii din regnul animal” (B. Mangâru, *Cultul mozaic față de cultele păgâne ale antichității*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 1, 1913, p. 38).

19. Pr. prof. Dumitru Stăniloae, *Legătura dintre Euharistie și iubirea creștină*, în rev. „Studii teologice” nr. 1-2, 1965, p. 8-9.

Prin faptul că preoții Vechiului Testament aduceau jertfe de animale în fiecare zi, iar arhiereul doar o singură dată pe an, la sărbătoarea numită Ziua Împăcării, se scoate în evidență faptul că nu numărul jertfelor este important, ci calitatea acestora, o singură jertfă putând realiza adevărata împăcare și comuniune cu Dumnezeu, iar aceasta este jertfa deplină a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos²⁰, căci: „jertfa lui Iisus Hristos e plenitudinea jertfei nu numai pentru că ea e în stare să topească tot fondul de păcat din natura omenească, ci și pentru că ea este capabilă să obțină iertarea de la Dumnezeu pentru toți oamenii, fără ca acesta să mai ceară fiecăruia o suferință echivalentă pentru păcatul din el”²¹. Sau, după cum spune Sfântul Apostol Pavel: „*El nu are nevoie să aducă zilnic jertfe, ca arhiereii: întâi pentru păcatele lor, apoi pentru ale poporului, căci El a făcut aceasta o dată pentru totdeauna, aducându-Se jertfă pe Sine însuși. Căci Legea pune ca arhierei oameni care au slăbiciune, pe când cuvântul jurământului, venit în urma Legii, pune pe Fiul, desăvârșit în veacul veacului*” (Evrei 7, 27-28).

Așadar, cu jertfa lui Hristos se pune capăt tuturor sacrificiilor. Ea are putere universală și deschidere față de toți oamenii. Referitor la această problemă, Papa Leon cel Mare spune că Mântuitorul Iisus Hristos „a fost nu în templu și înăuntrul zidurilor, ci afară din cetate, pentru ca toate jertfele preînchipuitoare să ia sfârșit, pentru ca să se rânduiască o nouă jertfă pe un altar nou și pentru ca Crucea lui Iisus Hristos să nu fie altarul templului, ci altarul lumii”²².

Despre Jertfa Euharistică în Noul Testament

Vorbind, în cele ce urmează, de Jertfa unică și deplină a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos vom zice că dacă jertfele care au precedat venirea Mântuitorului nostru constituie de fapt înclinarea

20. Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, ediția a II-a, Ed. Omniscop, Craiova, 1993, p. 244-245.

21. *Ibidem*, p. 254.

22. *Cuvântarea despre patima Domnului*, VII, apud pr. dr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 45.

plină de iubire pe care Creatorul o manifestă față de zidirea Sa: „De data aceasta nu omul, ci Dumnezeu oferă victima. În loc ca omul să întâlnească pe Dumnezeu, oferindu-i ceva din ceea ce el are mai de preț, Dumnezeu vine la el, jertfind pe Fiul său”²³. Împlinindu-se ceea ce era vestit, simbolurile nu-și mai găsesc rostul. Omenirea intră într-o nouă perioadă: cea a sensului și a vieții. Nu mai există teroare, nu mai există rețineri, nici haos, nici robie, căci prin Hristos ființa umană descoperă adevărata dimensiune a jertfei: „Sacrificiul creștin s-a împlinit o singură dată, pe Golgota, și S-a sacrificat Însuși Fiul lui Dumnezeu, iar această jertfă supremă a făcut inutile toate jertfele păgâne, care sunt înlocuite prin repetarea la infinit, sub formă nesângeroasă, a jertfei de pe cruce, în Sfânta Euharistie. Sublimarea jertfei păgâne și caracterul ei deosebit sunt evidente... Jertfele din cultul iudaic, îngăduite de Dumnezeu ca un pogorământ, ca o concesie făcută acestui popor, n-au servit decât ca preînchipuire a jertfei ispășitoare, aceea a Domnului nostru Iisus Hristos”²⁴. În subcapitolul intitulat *Euharistia ca Jertfă și ca Taină*, din tratatul său de *Teologie dogmatică ortodoxă*, părintele Dumitru Stăniloae ne spune că „dacă prin Taină Dumnezeu ne împărtășește lucrarea Sa, ca har și ca dar, iar prin jertfă noi oferim lui Dumnezeu cele ale noastre și însuși ființa noastră, în Euharistie se întâlnesc aceste două mișcări: de la noi la Dumnezeu și de la Dumnezeu la noi, în modul cel mai complex și mai accentuat. Euharistia se constituie din numeroase simțiri, acte și semnificații ce pornesc de la noi spre Dumnezeu și de la Dumnezeu spre noi, întocmai ca o față umană care se constituie din întâlnirea într-un desen complex a nenumărate linii ce vin din noi, din natură și de sus, ca să-i dea direcția spre cer, spre exterior și spre interior. „Aspectul de Jertfă și cel de Taină al Euharistiei sunt nedespărțite. Chiar ca Jertfă ea este o Taină, căci dăruindu-ne lui Dumnezeu ne înălțăm și ne împărtășim de sfințirea și de binecuvântarea Lui. Și chiar Taina este o Jertfă, căci trupul Domnului care ni se dă este în stare de trup jertfit și înviat și ne imprimă starea de jertfă, prin care ne înălțăm și înaintăm spre înviere”²⁵.

23. Georges Gusdorf, *L'expérience humaine du sacrifice*, Paris, 1948, p. 105.

24. Diac. prof. dr. Emilian Vasilescu, *op. cit.*, p. 406.

25. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 71-72.

***Temeiuri biblice și patristice
ale existenței și importanței Jertfei Euharistice***

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Fiul lui Dumnezeu, pentru a ne da nouă biruința asupra tuturor lucrărilor diavolului și pentru a ne scoate de sub stăpânirea morții, S-a făcut „om deplin“, luând o fire fără de păcat, dar, în același timp, a luat și afectele (ta pathi) care se transmit în mod natural fiecărei persoane, pentru ca și acestora să le dea capacitatea de a-și schimba lucrarea de naștere a păcatului în cea de naștere și cultivare a virtuților. „În felul acesta deșărtându-și acelea deplin în El veninul stricăcios al răutății lor, l-a ars ca printr-un foc, nimicindu-l cu totul din fire. Așa a dezbrăcat, în vremea morții pe cruce, căpeteniile și stăpâniile, întrucât a rămas neînfrânt de dureri. Mai bine zis, s-a arătat înfricoșat împotriva morții, a scos din fire latura de durere a trăsăturii pătimitoare de care fugind omul cu voia, din pricina lașității, ca unul ce era tiranizat pururi fără să vrea de frica morții, stăruia în robia plăcerii, numai și numai pentru a trăi“²⁶.

Unirea cu Iisus Hristos în Euharistie este „o unire deplină tocmai pentru că El nu mai este lucrător în noi numai prin energia adusă în noi de Duhul Său, ci cu Trupul și cu Sângele Lui, imprimat în trupul și în sângele nostru. Iar unde este Trupul și Sângele Său e prezent și lucrător în mod deplin însuși subiectul lor. Deci însuși subiectul lui Iisus Hristos, ca subiect al trupului și sângelui Său, se face prin Euharistie subiect direct al trupului și sângelui nostru cu care sunt unite intim trupul și sângele Său, care au dat prin aceasta calificarea lor trupului și sângelui nostru...“²⁷. Iar unirea deplină, în care ne atrage Iisus Hristos cu Sine prin prelungirea sa cu Trupul Său în noi, înseamnă și o unire a noastră cu ceilalți oameni, în care s-a extins Iisus Hristos prin același trup al Său. Din această pricină, Euharistia este aceea care constituie Biserica ca trup extins al lui Iisus Hristos, desăvârșind, în

26. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 21, în „Filocalia“, vol. 3, trad. pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 80. În rugăciunea de la sfârșitul catismei a nouăsprăzecea se spune: „Cel ce cu patimile Tale ai vindecat patimile mele și cu rănile Tale ai tămăduit rănile mele, dăruiește-mi lacrimi de umilință mie, celui ce mult Ți-am greșit“ (*Psaltirea*, Ed. Mitropoliei Ardealului, Crișanei și Maramureșului, Sibiu, 1991, p. 259).

27. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 82.

sensul acesta, lucrarea de încorporare a oamenilor în Iisus Hristos ca membri ai Bisericii, Euharistia fiind cea care încheie și desăvârșește înnoirea și sfințirea fiecăruia dintre noi. De aceea cultul ortodox este o desfășurare liturgică a vieții lui Iisus Hristos, concentrată în Cina cea de Taină, în jertfa Sa cea fără de sânge perpetuată în Biserică prin prezența Sa făgăduită până la sfârșitul veacurilor, adică până în pragul Împărăției. Biserica și liturghia reprezintă eternitatea în temporalitate și temporalitatea în eternitate, pentru că Iisus Hristos le unește în Sine pe amândouă. Ceea ce este natural devine suprafiresc, iar ceea ce este suprafiresc preface ceea ce este natural. Elementele naturale ale vieții, pâinea și vinul, se transformă în Trupul și Sângele lui Iisus Hristos. În Sfânta Liturghie, noi trăim viața lui Iisus Hristos ajunsă la culmea ei îndumnezeită, în Cina cea de Taină, când ne rugăm să fim părtași la cină: „Cinei Tale celei de taină, Fiul lui Dumnezeu, astăzi părtași mă primește...”²⁸. „Și ne învrednicește să aflăm har înaintea Ta, ca să fie bine primită jertfa noastră și să se sălășluiască Duhul cel bun al harului Tău peste noi, peste aceste daruri puse înainte și peste tot poporul Tău”²⁹. După ce preotul reproduce cuvintele de instituire a tainei împărtășirii pe care le-a pronunțat Iisus Hristos la Cină: „Luați, mâncați..., beți dintru acesta toți...” și le arată valoarea lor de anamneză, așa cum le-a poruncit Domnul Iisus Hristos Apostolilor: „Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea” ajunge la cel mai tensionat și sublim moment al Liturghiei pe care Dumnezeu a binevoit s-o primească din mâinile sacerdotale, la epicleza prefacerii darurilor. În timp ce credincioșii îl laudă și-I mulțumesc lui Dumnezeu, cântând: „Pe Tine Te laudăm...”, preotul pronunță deosebita rugăciune pentru readucerea Cincizecimii în Biserică, deoarece Cincizecimea Duhului constituie esența și viața Bisericii: „Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ni-L înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție”. Printr-o întreită invocare se confirmă unitatea lucrării treimice, în evenimentul Cincizecimii. Apoi urmează epicleza: „Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească și fără de sânge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință la Tine cădem; trimite

28. *Liturghier*, București, 1974, p. 75.

29. *Ibidem*, p. 18 (Rugăciunea punerii înainte).

Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri, ce sunt puse înainte. Și fă, adică, pâinea aceasta, cinstit Trupul Hristosului Tău. Iar ceea ce este în potirul acesta, cinstit Sângele Hristosului Tău, prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin. Amin. Amin.”³⁰ Întreitul amin ne indică fenomenul invizibil al participării Sfintei Treimi la acest moment culminant, al prefacerii, întrucât puterea dumnezeiască este comună tuturor Ipostaselor, dar lucrarea de transformare este atribuită Sfântului Duh, ca într-o cincizecime permanentă. Această lucrare a Duhului este o culme pe care o atinge lucrarea Sa sfințitoare, prin trupul și sângele lui Iisus Hristos, ridicând la puritatea originară și chipul deiform al credinciosului. Împărtășirea se face în urma mărturisirii de credință în dumnezeirea lui Iisus Hristos, în prezența Sa reală: „Cred că Acesta este însuși Preacurat Trupul Tău și Acesta este însuși scump Sângele Tău”, iar scopul suprem este iertarea păcatelor și viața de veci, tămăduirea sufletului și a trupului³¹. Elementele nu conțin dumnezeirea, ci sunt transformate, în trupul și sângele îndumnezeit. Fenomenul acesta de transformare este explicat concis de către Sfântul Ioan Damaschin: „Duhul Sfânt se revarsă și împlinește ceea ce este mai presus de orice cuvânt și orice cugetare”. După împărtășanie, întreaga Biserică a credincioșilor cântă: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc...”, ceea ce aduce cu sine „umplerea de bucurie și veselie a sufletelor... Euharistia, binecuvântare și mulțumire, ne deschide perspectiva luminoasă a învingerii morții, făcând din moarte trecere la o viață nouă. De aceea împărtășirea este echivalentă cu dobândirea nemuririi.”³²

Potrivit spuselor părintelui Dumitru Stăniloae „în Euharistie, omul renăscut în Iisus Hristos și întărit prin Duhul Sfânt nu se mai unește cu Iisus Hristos Care Se naște și moare pentru păcatele noastre, ci cu Hristos, Care moare la sfârșitul activității Sale, pentru a învia la viața eternă. Euharistia sădește astfel în noi puterea pentru a preda total existența noastră lui Dumnezeu, spre a o primi umplută de viața Lui eternă, asemenea lui Iisus Hristos, prin înviere. Euharistia nu este atât pentru viața reînnoită de pe pământ, după asemănarea vieții de pe

30. *Ibidem*, p. 122-125.

31. *Ceaslov*, ediția a III-a, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 647.

32. Pr. prof. Nicolae C. Buzescu, *Lucrarea Duhului Sfânt în Sfintele Taine*, în rev. „Ortodoxia”, XXXI (1979), nr. 3-4, p. 577-578.

pământ a lui Iisus Hristos, ci mai ales pentru viața de veci... În mod principal Euharistia se dă pentru viața de veci, deci pentru ridicarea deasupra vieții pământești... Euharistia este forța unui agent magnetic ce lucrează în viața noastră pământească atrăgând-o spre ea; este steaua polară ce călăuzește corabia vieții noastre pe valurile existenței pământești; este fermentul sau aluatul care preface viața noastră pământească treptat în viața de veci. Viața cea nouă din Botez, ce urmează morții omului vechi, nu poate exista fără perspectiva și arvuna vieții de veci susținută de Euharistie. De aceea Euharistia se dă îndată după Botez și după Mirungere. Viața cea nouă de pe pământ n-ar avea nici un rost și nici o putere fără perspectiva și arvuna învierii³³.

Trebuie concluzionat și remarcat faptul că *Hristos este Jertfa cea vie, plină de iubire* căci, spre deosebire de jertfele care s-au adus de-a lungul timpului în cadrul fiecărei religii, așa cum am mai spus, Jertfa lui Iisus Hristos se distinge prin faptul că este plină de viață. El se aduce pe Sine ca Jertfă vie, conștient fiind de alegerea pe care o face. Dacă în cadrul religiilor respective actul de jertfă se petrecea contrar instinctelor animalelor sau voinței persoanelor ce urmau a fi sacrificate, Iisus Hristos se aduce jertfă în mod liber, din proprie inițiativă. Caracteristicile firii umane nu acționează în mod contrar față de voința Persoanei Fiului lui Dumnezeu care a enipostaziat-o, ci ambele firi (umană și divină) sunt unite în lucrarea divino-umană care se face spre mântuirea lumii și slava lui Dumnezeu³⁴. Prin aceasta Mântuito-

33. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 57-58.

34. Am spus „lucrarea divino-umană” pentru a arăta că lucrarea divină se împletește desăvârșit cu cea umană în Persoana Fiului lui Dumnezeu: „Lucrarea omenească nu are un rezultat deosebit. Ea e cinstită și înălțată la maximum pentru că Cuvântul lui Dumnezeu și-o face lucrarea lui. Firea omenească a fost creată astfel de Dumnezeu Cuvântul, ca lucrarea ei să poată fi lucrarea Lui. Nu „ca om” separat lucrează și pătimește Hristos cele omenești, ci Însuși Fiul lui Dumnezeu Se coboară la calitatea de Subiect (suport activ și pătimitor) al lor. Altfel omenescul n-ar fi mântuit. Dar Fiul lui Dumnezeu rămâne totodată și subiect al celor dumnezeiești. El le unește fără să le confunde. El trăiește cele omenești penetrate de cele dumnezeiești. Fiul lui Dumnezeu Însuși rabdă „ca un om” patima crucii, dar o rabdă cu putere dumnezeiască, deci în mod pur, fără nici un pic de cărteală; rabdă ocările ca un om, dar cu curăție dumnezeiască desăvârșit iertătoare. Întinde mâna spre ochii orbilor, simțind mișcarea ei ca un om și simțind-o și ei ca pe a unui om, dar comunică prin ea puterea dum-

rul Hristos dă jertfei o nouă dimensiune, cea de dăruire spre viață. El ne arată că omul nu se întâlnește cu Dumnezeu numai prin moarte, ci și prin viață, și de aceea întreaga existență trebuie orientată în vederea realizării acestui fapt.³⁵

Sfânta Scriptură aduce o serie de referiri despre cele câte a suferit și îndurat Domnul nostru Iisus Hristos pentru mântuirea noastră: S-a născut într-o iesle săracă (Luca 2, 7); Irod a căutat să-L omoare când a fost prunc (Matei 2, 13); nu S-a dat înapoi de la munca trupezască (Marcu 6, 3); era foarte sărac (Matei 8, 20); a suferit foamea, setea și oboseala (Matei 21, 18); a fost batjocorit de conașionali Săi (Matei 9, 34) etc., dar pe toate acestea El le-a biruit, descoperindu-ne tuturor adevărul în care trebuie trăită existența: „A fost ispitit (Matei 4, 1-11) și a învins ca să ne dea nouă biruință și să dea firii putere de a învinge pe dușman, pentru ca firea învinsă odinioară să învingă pe învingătorul de altădată prin aceleași ispite, prin care a fost învinsă... în Domnul afectele firești nu precedau voința. În El nu se poate vedea nimic silit, ci toate sunt de bunăvoie. Dacă a voit a flămânzit, dacă a voit a însetat, dacă a voit i-a fost frică, dacă a voit a murit”³⁶. Sfântul Ioan Casian, făcând o paralelă între ispitirea cu care diavolul a încercat pe Adam și cea față de Hristos, spune că prin Hristos noi am dobândit puterea de a refuza păcatul, putând să trăim în deplinătatea slujirii lui Dumnezeu: „Păstrând fără stricăciune chipul și asemănarea cu Dumnezeu, El a trebuit să fie ispitit de aceleași patimi de care a fost ispitit și Adam, pe când păstra încă neatins chipul lui Dumnezeu, adică de lăcomia de mâncare, de slava deșartă, de trufie, dar nu s-a rostogolit în cele în care a căzut Adam, după ce și-a pătat chipul și asemănarea cu Dumnezeu, a cărui poruncă a călcat-o. Trecut fiind prin aceste încercări, El ne învață prin exemplul Său cum trebuie să învingem și noi pe cel ce ne ispitește. Și de aceea se spune că Adam acela și Adam Acesta, acela fiind primul

nezeiască. E slab și e tare în același timp, fără ca slăbiciunea să micșoreze tăria și nici tăria să micșoreze slăbiciunea” (Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, nota 637, la Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scrieri*, partea a doua, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 81, trad. pr. prof. dr. D. Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1990, p. 300).

35. Pr. dr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 44-45.

36. Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, III, trad. D. Fecioru, București, 1938, p. 217-218.

pentru prăbușire și moarte, iar Acesta primul pentru înviere și viață³⁷. Răspunsul dat de Iisus Hristos celor trei ispitiri făcute de diavol se prezintă ca un rezumat al luptei pe care Fiul lui Dumnezeu a dus-o pentru a înfrânge plăcerea ce se instalase în firea omenească datorită păcatului³⁸. „Hristos însă a biruit și ți-a deschis calea spre biruință. El a biruit postind pentru ca și tu să știi «să învingi acest neam de demoni cu post și cu rugăciune» (Marcu 9, 29). Atunci când i s-au oferit toate împărățiile lumii cu mărirea lor, nu le-a primit pentru ca și tu să ieși biruitor împotriva măreției ispititoare a acestei lumi, nesocotind-o³⁹. Și totuși, după toate acestea, Iisus Hristos nu trebuie abordat ca un simplu om. Iisus Hristos și-a activat, prin firea umană, puterea dumnezeiască. El săvârșea și minunea de a înmulți pâinile când a considerat binevenit acest lucru, dar răbda și foamea când socotea că aceasta este necesară pentru eliberarea umanului, prin răbdare, de această slăbiciune și pentru a se solidariza din compătimirea cu oamenii și a dobândi iertarea lor de la Tatăl, pentru păcatele lor și a le comunica și lor asigurarea iertării, prin pătrunderea în inima lor⁴⁰

Referințe morale și duhovnicești cu privire la Sfânta Euharistie

În decursul vieții Sale pământești, Fiul lui Dumnezeu curăță umanitatea de toate patimile egoiste, de toată umbra păcatului, întărind-o în săvârșirea binelui. Prin Domnul nostru Iisus Hristos se eliberează toate părțile, toate componentele firii: trupul, sufletul, sensibilitatea, mintea, voința etc., căci pe toate acestea le-a avut și El, și prin toate și-a arătat iubirea față de Dumnezeu și față de oameni. Iisus Hristos purifică etapele vieții umane, omul putând ca în orice perioadă a vârstei

37. Sfântul Ioan Casian, *Convorbiri duhovnicești*, V, 6, 1-2, în „Scrieri alese”, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 57, trad. prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1990, p. 380.

38. Pr. dr. Vasile Citirigă, *Antropologia hristologică în teologia ortodoxă*, vol. I, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2003, p. 229.

39. Origen, *Omiliile la cartea Ieșirii*, II, în „Scrieri alese”, partea întâi, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 6, trad. pr. prof. T. Bodogae, pr. prof. N. Neaga și Zorica Lațcu, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1981, p. 67.

40. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 326.

sale să-l slujească pe Dumnezeu. Omenirea nu mai este înrobită și constrânsă de păcat, faptele nu se mai prezintă ca manifestări inevitabile ale acestuia, căci prin Fiul lui Dumnezeu ea este eliberată și restabilită în modul autentic de viață: „Căci dăruind firii prin patimi nepătimirea, prin osteneli odihna și prin moarte viața veșnică, a restabilit-o iarăși, înnoind prin privațiunile Sale trupești deprinderile firii și dăruindu-i acesteia prin întruparea Sa harul mai presus de fire, adică îndumnezeirea. Făcutu-s-a deci Dumnezeu om cu adevărat și a dat firii o altă obârșie pentru o a doua naștere, obârșie care o duce prin osteneală și durere spre plăcerea vieții viitoare”⁴¹. Referindu-ne la Domnul nostru Iisus Hristos ca *biruitor al morții* observăm faptul că după ce învinge toată ispitirea diavolului care încerca să-L atragă în mrejele plăcerii, Mântuitorul Iisus Hristos merge mai departe în manifestarea iubirii față de Dumnezeu și de oameni, neînfricoșându-Se nici de moarte, pentru ca ajungând la capătul drumului existenței pământești să poată spune fără ezitare: „*Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu*” (Luca 23, 46). Prin aceasta descoperindu-se, de fapt, sensul și rostul întregii jertfe pe care Hristos a împlinit-o de la Betleem la Golgota, acela de a fi introdus fiecare din noi pe acest drum al sosirii sigure înaintea lui Dumnezeu: „*Pentru ei Eu mă sfințesc pe Mine Însumi, ca și ei să fie sfințiți întru adevăr*” (Ioan 17, 19).

Aici trebuie reținut faptul că acesta este (și) sensul permanentei jertfe euharistice în care Iisus Hristos – Marele Arhiereu, aduce și „Se aduce jertfă Tatălui ca om, dar nu în mod juridic, ci El ne deschide prin aceasta calea la Tatăl. Deci pentru aceasta se pune El la dispoziția noastră în Euharistie: ca odată cu Sine să ne ofere și pe noi Tatălui. Căci, întrucât la Tatăl nu putem intra decât în stare de jertfă curată, starea aceasta de jertfă curată n-o putem dobândi decât numai din starea de jertfă curată a lui Iisus Hristos, Care în sensul acesta Se aduce continuu Tatălui, pentru a ne da puterea să ne aducem și pe noi cu Sine. „Așadar în Hristos câștigăm puțința de a veni în fața lui Dumnezeu, căci ne învrednicește de acum de privirea Lui, ca unii ce suntem sfințiți”; sau „Căci totdeauna și în mod sigur noi vom fi primiți favorabil de Tatăl, dacă Hristos ne introduce ca Preot la El” (zice Sfântul Chiril de Ale-

41. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 61, p. 313.

xandria în *Catehezele* sale). Dacă Hristos ne aduce ca jertfe nu ca pe niște obiecte, ci ca persoane, deci ca jertfe care ne aducem și noi pe noi înșine. Aceasta trebuie să o facem noi printr-o viață trăită pentru Dumnezeu și moartă patimilor care ne leagă de lume, sau ne închid în noi înșine: „Murind lumii prin mortificarea trupului, noi trăim pentru Dumnezeu prin viață evanghelică și, ridicându-ne prin jertfa Duhului, noi vom răspândi o mireasmă bineplăcută și vom afla intrare la Tatăl prin Fiul“ (zice același Sfânt în aceeași lucrare). Dar puterea pentru această viață de jertfă o luăm din starea de jertfă în care ne transpunem cu Hristos în Euharistie. Astfel prin faptul că Hristos ne ia și pe noi ca să ne aducă, prin împreuna noastră jertfire cu Sine, jertfa Tatălui, se produce o uniune strânsă între jertfa Lui și jertfa noastră, în sensul că jertfa noastră face parte din jertfa Lui, și jertfa Lui din jertfa noastră, sau noi suntem în El, cel ce Se aduce, și El în noi care ne aducem: „După ce S-a sculat din morți Emanuel, noul rod al omenirii întru nestrăcăciune, S-a suit la cer, ca să Se arate acum pentru noi în fața lui Dumnezeu și Tatăl (Evr. 9, 24), nu aducându-Se pe El însuși sub vederea lui (căci este pururi împreună cu El și nu este lipsit de Tatăl ca Dumnezeu), ci aducându-ne în Sine sub vederea Tatălui, mai vârtos pe noi cei ce eram în afara feței și sub mânia Lui din pricina neascultării de Adam“; sau: „Fumul ce se ridică din Miel dimineața și spre seară e un tip al Celui ce dimpreună cu noi și din mijlocul nostru Se înalță spre Tatăl întru miros de bună mireasmă, aducând împreună cu Sine și viața celor ce au crezut în El“. Aceasta se datorează mai ales faptului că El a devenit prin întrupare ipostasul nostru fundamental. Jertfa Lui nu e jertfa pentru El, ci pentru noi. Dar pentru aceasta trebuie să ne însușim jertfa Lui cea pentru noi, ca și El să-și însușească jertfa noastră în mod actual, aducând-o ca jertfă a Lui. Mireasma jertfei Lui devine astfel mireasma jertfei noastre, și mireasma jertfei noastre, mireasma jertfei Lui. „Căci în Hristos este aducerea noastră și prin El ne apropiem noi cei întinați. Dar ne îndreptăm prin credință și ne oferim Tatălui spre miros de bună mireasmă, nemaivându-ne pe noi înșine, ci pe Hristos în noi, buna mireasmă duhovnicească“... *„Nu există nici o separație individualistă între jertfa lui Hristos și jertfa noastră. E o întâlnire deplină între Hristos și noi, o comunicare intimă în dispoziția de jertfă și în starea de jertfă a Lui și a noastră. Deci pe de o parte ne oferim lui*

Dumnezeu, dar pe de alta ne ia Hristos și ne încadrează în jertfa lui, sau actualizează jertfa Lui pentru noi, ca jertfă a noastră adusă de El, sau face a Lui jertfa noastră. «Fiecare își oferă viața sa ca dar Dumnezeului atotstăpânitor». Dar ea e încadrată de Hristos în jertfa Lui, oferind-o ca o rodire a jertfei Lui pentru noi, ca o actualizare a ei.⁴² Această jertfă permanentă, euharistică fiind o încununare și o extindere peste timp și spațiu a jertfei de pe Golgota, existând o reală și pnevmatică legătură între ele, masa sfântului altar devenind Golgota cea duhovnicească a acestei Sfinte Jertfe care se petrece la fiecare Dumnezeiască Liturghie, în cadrul căreia Hristos moare de atâtea ori pentru recapitularea și re-așezarea noastră în comuniune cu Dumnezeu-Tatăl, prin Fiul în Duhul Sfânt, acesta fiind, deci, motivul și scopul realizării acestor jertfe în, de către și cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Despre importanța și contribuția sacerdotală, arhierescă, la împlinirea Jertfei Euharistice

Existând, așadar, o strânsă corelație între moartea, jertfa și, nu în ultimul rând jertfa euharistică trebuie să pomenim, aici, în acest context și de slujirea arhierescă a lui Iisus Hristos și, referindu-ne la direcțiile acestora, teologia ortodoxă a stabilit că sunt în număr de trei și anume:

1. *Spre Dumnezeu-Tatăl*, împlinindu-se întreaga dreptate față de El. Creștinul nu poate să intre în legătură cu Dumnezeu atâta timp cât autoritatea Lui față de el rămâne deteriorată, iar dacă totuși ar fi introdus într-o astfel de relație, neîmplinind nicio dreptate pentru păcatul anterior, ar continua pe mai departe să se împotrivescă măreției și slavei Sale⁴³. De aceea trebuie să trăiască o anumită suferință care să-l trezească la adevărata cunoștință față de dependența de Dumnezeu și la reorientarea comportamentului său potrivit acestei relații⁴⁴.

2. *Spre oameni*, direcție unită cu cea spre Dumnezeu, în sensul că în timpul pregătirii jertfei pentru dăruirea ei înaintea Creatorului, întreaga omenire cunoaște o transformare interioară, o schimbare onto-

42. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 73-74.

43. Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, p. 268-269.

44. *Ibidem*, p. 271.

logică în bine: „Manifestând prin jertfă voința de a se dăruia cu totul lui Dumnezeu, natura omenească se reface chiar prin aceasta din starea sa bolnavă. Sunt două aspecte nedespărțite ale jertfei. Un părinte se bucură de fiul care se reîntoarce la respectul față de el, nu pentru că își vede prin aceasta onoarea restabilită ci pentru că în acest respect ce i-l acordă copilul din nou, vede restabilite resorturile morale și chiar ontologice în ființa copilului”⁴⁵.

3. *Spre Sine Însuși*, deoarece o trăiește în mod liber și conștient, umanitatea Sa ridicându-se la treapta maximă de desăvârșire, dar devenind și mediu de sfințire a celorlalți oameni: „Dar dacă noi ne mântuim întrucât ne însușim starea de jertfă și viață nouă la care a ajuns prin ea trupul lui Hristos, acest trup jertfit și înviat capătă o importanță centrală, permanentă, în mântuirea noastră, înțeleasă ca fiind curățire de păcate și ca ieșire din păcat sau din dușmănia față de Dumnezeu, și ca participare la viața dumnezeiască”⁴⁶.

Prin moartea pe care o primește, Iisus Hristos distruge în mod deplin și definitiv toată potențialitatea pătimitoare a afectelor din umanitatea Sa, biruindu-le pe acestea în totalitate. Puterea Ipostasului divin acționează în acest sens, dar în conformitate cu libertatea firii umane care nu săvârșește și nici nu dorește păcatul, ci se deschide prin conlucrarea: „Hristos înlătură afectele în umanitatea Sa, suferindu-le până la capăt cu tărie pe cele de durere și refuzând cu aceeași tărie pe cele de plăcere; El le biruiește cu contribuția umanității Sale, întrucât aceasta are în nepăcătuirea ei și în faptul că este a ipostasului divin, puterea de a le suporta pe unele și refuza pe altele până la capăt, istovindu-le puterea, prin puterea lui de răbdare sau de refuz”⁴⁷. Mântuitorul Iisus Hristos își „pune sufletul” (Ioan 10, 17), în sensul că, cu voia Lui, sufletul se desparte de trup. El nu trăiește disperarea omului în fața morții. El intră în hăurile iadului și porțile lui se sfărâmă de la sine și nu pot dăinui în prezența vieții; demonul se risipește ca fumul și se topește ca ceara în prezența Sfântului”⁴⁸. În timpul despărțirii trupu-

45. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, p. 88.

46. *Ibidem*, p. 89.

47. Idem, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 187.

48. Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, trad. Gabriela Moldoveanu, Ed. Christiana, București, 1995, p. 261.

lui de suflet, moartea nu-și manifestă lucrarea stricăciunii sale față de acesta, căci chiar și neînsuflețit el rămâne pe mai departe trupul Fiului lui Dumnezeu⁴⁹ Cel viu. Hristos primește să I se despartă sufletul de trup, dar avându-le unite cu Sine, ele rămân pe mai departe vii. Ele sunt păstrate în această despărțire pentru ca toată separarea produsă de păcat să fie adunată și să ia sfârșit odată cu Învierea Sa: „În moartea Mântuitorului, dumnezeirea rămâne unită cu sufletul, pe de o parte și cu trupul, pe de altă parte. Păcatul, care este îndepărtare de Dumnezeu și moarte a sufletului, adusesse moartea omului, separare în trupul și sufletul său. Dumnezeirea rămâne unită în moarte cu sufletul uman al lui Iisus Hristos. Este simbolul biruirii păcatului pentru omenirea întreagă. Dumnezeirea rămasă unită cu trupul separat este simbolul vieții redobândite prin moarte și începutul refacerii amestecului, dintre trup și suflet, ca înviere a omului păcătos”⁵⁰. Despre prezența vieții în trupul lui Iisus Hristos, chiar și după despărțirea sufletului de El, vorbesc toți Sfinții Părinți. Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Ioan Damaschin mărturisesc acest adevăr prin compararea trupului Mântuitorului Iisus Hristos cu o momeală care este pusă în „undița dumnezeirii”, de care apropiindu-se moartea spre a-l consuma primește deodată cu acesta și viața care vine din Persoana Fiului lui Dumnezeu, viață ce se transmite tuturor celor peste care moartea avea stăpânire⁵¹. Sfântul Grigorie de Nyssa spune că

49. „Chiar dacă a murit ca om, și chiar dacă Sfântul lui Suflet S-a despărțit de trupul Său prea curat, totuși dumnezeirea nu S-a despărțit de cele două, adică de suflet și de trup, și astfel nici unicul Ipostas nu S-a despărțit de cele două ipostasuri. Căci trupul și sufletul au avut de la început, în același timp, existența în Ipostasul Cuvântului, și cu toate că în timpul morții a fost despărțit sufletul de trup, totuși fiecare a rămas, având existența în unicul Ipostas al Cuvântului. Astfel, unicul Ipostas al Cuvântului a fost și Ipostasul Cuvântului și al sufletului și a trupului. Niciodată, nici sufletul, nici trupul n-au avut un ipostas propriu, altul decât ipostasul Cuvântului. Ipostasul Cuvântului a fost totdeauna unul și niciodată două. Prin urmare, Ipostasul lui Hristos este unul întotdeauna. Chiar dacă spațiul sufletului s-a despărțit de trup, ipostatic, însă, era unit prin cuvânt” (Sfântul Ioan Damaschin, *op. cit.*, III, p. 228-229).

50. PS prof. dr. Irineu Slătineanu, *Iisus Hristos sau Logosul înomenit*, Ed. România creștină, București, 1998, p. 96.

51. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic sau despre învățământul religios*, 24, în „Scrieri”, partea a doua, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 30, trad. pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 321; Sfântul

moartea a fost acceptată de Fiul lui Dumnezeu odată cu primirea Sa de a Se întrupa. El nu se dă înapoi de la nici o treaptă a existenței, ci pe toate le primește, ca pe toate să le orienteze către Dumnezeu. Dacă s-ar fi rezumat doar la nașterea omenească, iar moartea ar fi refuzat-o, Hristos nu ar fi arătat solidaritate față de om și față de întreaga lume. Ori omenirea nu avea nevoie nici de problematizări filozofice și nici de vizite lipsite de conținut, ci de vindecare, de viață. Domnul nostru Iisus Hristos vine și se identifică cu fiecare dintre noi, oferindu-ne ajutorul și vindecarea atunci când am rămas fără soluții și fără nădejde, și așa, în culmea disperării umanității, Se apleacă asupra noastră pentru a ne scoate din păcat, „apropiindu-Se atât de tare de moarte încât a atins-o cu mâinile sale, pentru a reda naturii, prin trupul Său începătura învierii”⁵². Prin jertfa lui Hristos se descoperă, în același timp, măreția iubirii lui Dumnezeu față de om și demnitatea de care se bucură omul atunci când își raportează viața la Dumnezeu: „*Căci Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioși. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept; dar pentru cel bun poate se hotărăște cineva să moară. Dar Dumnezeu își arată dragostea lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoși*” (Romani 5, 6-8).

Despre legătura dintre Învierea Domnului Iisus Hristos și prezența Sa permanentă, în chip euharistic

În comparație cu moartea celorlalți oameni, care este un fapt inevitabil, moartea lui Iisus Hristos este un act al voinței. Chiar dacă a fost primită din veșnicie, ea rămâne tot o manifestare a libertății Sale permanente. În ceilalți moartea era nedespărțită de ființa lor, a făcut corp comun cu aceasta: lua naștere în ea, creștea cu ea, pentru ca în final să o distrugă. Nimeni nu putea să o îndepărteze din interiorul său. La Iisus Hristos, însă, moartea este exterioară ființei Sale, nu vine din interior, ci din exterior, din interiorul ființei noastre. De aceea ea își pune în lucru toată amărăciunea, toată însingurătatea, toată durerea

Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 64, p. 368; Sfântul Ioan Damaschin, *op. cit.*, II, 27, p. 228.

52. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, p. 357-358.

etc., concentrând în sine moartea întregii lumi, pentru a pune stăpânire și pe Iisus Hristos. Dar dacă pe omul de rând îl zdrobește, îl doboară la pământ, acesta pierzându-și cunoștința în momentul apariției ei, întâlnirea cu Mântuitorul Iisus Hristos este o întâlnire față către față. El nu cade sub biruința acesteia, ci, rămânând conștient, o primește în Sine și o oprește acolo pentru ca, trăgând-o din interiorul tuturor persoanelor umane, să o lase în singurătatea-i specifică și s-o întoarcă în neantul din care a luat naștere⁵³. Tocmai de aceea Hristos se prezintă în mod simultan atât ca jertfă, cât și ca Arhiereu care aduce și primește această jertfă, dar și ca Împăratul care domnește de-a dreapta Tatălui: „Jertfa L-a făcut pe Iisus Hristos ca om atât Arhiereu cât și Împărat, care domnește de-a dreapta Tatălui. Ca arhiereu este Slujitor al cortului nefăcut de mână omenească. Acest cort nu poate fi decât umanitatea Sa, în care S-a sălășluit Fiul lui Dumnezeu și care este treapta cea mai înălțată către Dumnezeu, fără să fie ea însăși Dumnezeu. Căci omul chiar și ca trup însuflețit este templul al lui Dumnezeu (I Corinteni 3, 16; 6, 19). Prin om sfințește Dumnezeu toată creația și toată creația aduce laudă conștientă lui Dumnezeu. Dar Iisus Hristos nu numai slujește lui Dumnezeu Tatăl în umanitatea Sa, ca un templu menit să cuprindă toată umanitatea, ci și împărățește în ea, după ce a ridicat-o în Sine la dreapta Tatălui, umplându-o și pe ea de Slava Sa de Fiul Tatălui, având legată de ea toată umanitatea. Iar, având umanitatea ca templu în care slujește și împărățește plin de slavă, umplându-o și pe ea de slava sa, S-a făcut Mijlocitor între ea și Dumnezeu-Tatăl⁵⁴. Demnitatea arhierească este unită permanent cu cea împărătească, Iisus Hristos rămânând Împărat al lumii chiar și în momentele de extremă suferință și umilire pe care le trăiește ca om. „Pentru aceasta Scriptura spune în Cântarea Cântărilor: *«Ieșiți și vedeți, fiicele Ierusalimului, pe Împăratul Solomon încoronat cu cununa cu care l-a încununat mama Lui»* (Cântarea Cântărilor 3, 11). Și cununa era o taină: este dezlegarea păcatelor și nimicirea sentinței de condamnare⁵⁵.

53. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, p. 317-319.

54. Idem, *Chipul nemuritor al Lui Dumnezeu*, p. 357-358.

55. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XII, 17, trad. pr. prof. Dumitru Fecioru, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 201-202.

***Despre caracterul soteriologic
al Sfintei Euharistii***

Scopul ultim și ținta finală a jertfei Mântuitorului – prin asumarea patimilor și a morții pe cruce, și prin realizarea jertfei euharistice este acela al dobândirii libertății și al eliberării noastre, care, după Sfântul Grigorie de Nyssa, are trei aspecte și anume: „*Primul aspect al eliberării este înlăturarea divizării între trup și suflet. Sufletul purificat străbate un trup devenit ușor și liber, nesupus trebuințelor și afectelor. Această intimitate a sufletului cu trupul transfigurează în compusul uman dorința, tensiunea și energia. Prin nepătimirea desăvârșită, omul devine egal cu îngerii. „Nepătimirea nu constă aici, ca la Platon și Plotin, dintr-o renunțare la corp, ci dintr-o sublimare a pasiunilor unui corp care-și găsește semnificația sa originală de instrument și transparent al spiritului“. „Cuvântul nu poate să vrea ca viața dreptilor să fie sfâșiată de un dualism. Ci când zidul răului va fi doborât, sufletul și trupul se vor uni într-o armonie superioară. Dacă Dumnezeu este simplă, fără compoziție și formă, omul de asemenea trebuie, prin această împăcare în sine, să se întoarcă la bine, să redevină simplu și curat, pentru ca să devină cu adevărat unul. Astfel, interiorul ascuns devine același cu exteriorul văzut, și exteriorul văzut, cu interiorul ascuns“. Transparența aceasta fizică va coincide însă cu puritate morală și cu sinceritatea deplină față de semeni. În această transparență se va cunoaște omul pe sine așa cum este și se va arăta altora așa cum este. Iluzionarea și ipocrizia vor dispărea.*

Al doilea aspect al acestei eliberări este unificarea trecutului și viitorului, adică a amintirii și speranței. Conștiința temporală era mereu sfâșiată prin dorință, pe de o parte, și prin regret, remușcări, pe de altă parte“. Acolo, conștiința eliberată de aceasta continuă în nesatisfacere „lasă în urmă dorința... pentru că posedă tot ce speră; ocupată astfel deplin în bucuria de binele obținut, ea exclude amintirea din mintea ei“. „Datorită purității dobândite, sufletul intră în raport strâns cu Dumnezeu, cu mediul său propriu. El nu mai are trebuință de mișcarea dorinței... cel ce locuiește în întuneric încearcă nostalgia luminii. Dar, pentru cel ce intră în lumină, bucuria urmează dorinței“. „Devenit asemenea lui Dumnezeu... Care nu cunoaște dorința pentru că nici un bine nu-I lipsește, sufletul... părăsește mișcarea și chiar dorința,

care n-are loc decât când lucrul dorit nu este prezent“. Această dorință pământească se transformă „în mișcarea și lucrarea iubirii (Agapitiki kinisis), conformându-se obiectului etern prins și găsit“. Această unificare a dinamismului eu-lui într-un prezent, în care fuzionează și se identifică trecutul și prezentul, amintirea și speranța, este eternă prezența în Dumnezeu, Care posedă ceea ce voiește și voiește ceea ce posedă“.

Prin această dublă unificare, sufletul atinge unitatea profundă a simțurilor și a înțelegerii (al treilea aspect). Cunoștința și iubirea devin una. A-L simți și a-L cunoaște pe Dumnezeu vor fi unul și același lucru. Unificarea întregului dinamism uman neconținut sporită ne revelează aspectul cel mai profund al spiritului ca libertate. Căci libertatea este posibilitatea infinită a spiritului curat, mereu reînnoit, de a depăși neconținut finitudinea sa. Libertatea este urcușul continuu spre Dumnezeu, originea infinită și necondiționată a spiritului uman. Libertatea este pe de o parte modul de realizare al naturii noastre, pe de alta, este esența ei experiență a infinitului. Aceasta pentru că natura umană este în același timp finită și cu potențe nesfârșite în Hristos. Este finitul deschis infinitului. Este finită când stă nemișcată în sine, și este infinită în mișcarea ei spre Dumnezeu, prin libertate. „Natura îngerilor și a sufletelor, zice Sfântul Grigorie de Nyssa, nu cunoaște limită și nimic nu o împiedică să progreseze la infinit“. Urmează de aici că natura nu e ceva terminat, ci, datorită libertății, ceva în curs de a se face, o capacitate dinamică nesfârșită. „Creatura nu e în bine decât prin participare; ea nu a început numai odată să existe, ci în fiecare moment se observă cum începe, din cauza creșterii ei perpetue. Natura umană și asemănarea ei cu Dumnezeu sunt de aceea una, căci amândouă înseamnă elanul spre infinit. „Virtutea are un singur hotar: lipsa de hotar. Cum ar ajunge deci cineva la marginea căutată, când nu află o margine?“

Chiar faptul că natura umană este făcută să participe la Dumnezeu, și Dumnezeu nu are sfârșit, arată că ea, prin dorință, sau în creșterea ei, nu are un sfârșit. „De aceea, Binele fiind infinit în natura lui, participarea la el va fi și ea, în mod necesar, infinită în mișcarea ei, deci capabilă să se lărgească la infinit“. Deci pe drept cuvânt natura umană trebuie definită ca tensiune infinită. „A voi să tindă mereu spre o desăvârșire mai mare, este desăvârșirea însăși a firii umane“. Ea are în

același timp experiența infinitului și a finitului, adică în fiecare clipă există o distanță infinită între capacitatea noastră de infinit și existența noastră realizată. Mereu avem conștiința ambelor acestor lucruri. Căci distanța parcursă de noi, oricât ar fi de mare, rămâne minimă în raport cu infinitul. Natura umană călătorește veșnic pe distanța dintre finit și infinit, dar este lansată prin dorință și printr-un fel de experiență înaintea finitudinii sale în lăuntrul infinitului, fără să cuprindă însăși esența lui. Ceea ce ea a obținut nu este niciodată totul, dar este începutul totul, „mereu începutul infinitului“.

„Condiția acestor experiențe ale infinitului este recunoașterea deosebirii neconfundate între natura divină, infinită ca act, și natura umană, infinită în potență“ dar în același timp trăirea unei nepăsări, a unei participări a naturii umane la cea divină, a unei uniri neamestecate. Dacă esența omului este să fie infinitul în devenire, fuziunea sa cu infinitul ar distruge această esență, care nu este plenitudinea în sine, sau infinitul în act, ci participarea la plenitudinea divină ca deosebită de ea. În calitatea lui de creatură a lui Dumnezeu, omul este deosebit de Creator, dar și unit cu El; întrucât este chipul creat al modelului necreat și întrucât, ca să poată crește liber în Dumnezeu, a fost făcut schimbabil, pe când Dumnezeu este neschimbabil. Natura umană trebuie să se realizeze deci prin mișcarea sa liberă, urmându-și direcția autentică. Mișcarea aceasta liberă spre sursa ei, căutată ca scop, îi dă semnificația adevărată. În această mișcare creatura își învinge mereu finitudinea, adică limita atinsă. Dar dacă sufletul nu obține niciodată plenitudinea, ci este mereu în mers spre ea, nu cumva aceasta face cu putință fericirea? Dacă eu-ul nu parvine niciodată să se experimenteze ca realizat, ci este mereu în curs de realizare, nu produce aceasta o disperare? Sfântul Grigorie de Nyssa afirmă, dimpotrivă, că tocmai acest urcuș neîncetat, care e o creație continuă, alungă monotonia și disperarea. Acest urcuș neîncetat întreține o fericire continuă, care se opune „saturării“ origeniste, care a făcut sufletele să iasă plictisite din starea de fericire de la început și care ar putea să le facă să repete mereu această ieșire după ce au ajuns din nou în ea...“⁵⁶.

56. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, p. 297-299.

***Despre asumarea de către oameni a Jertfei Mântuitorului,
a Jertfei Sale Euharistice***

Cât privește extinderea Jertfei Domnului Iisus Hristos, aceasta nu se reduce doar la oamenii care au trăit în perioada respectivă. Ea depășește timpul și spațiul, cuprinzând în sine întreaga omenire. Umanitatea și cosmosul primesc din Jertfa lui Iisus Hristos puterea realizării unității și trăirii în comuniune. „De aceea, fie că ne gândim la întinderile cerești, ori la adâncimile subpământene, ori la amândouă laturile orizontale, gândul nostru întâlnește pretutindeni pe Dumnezeu, singurul care ne apare în toate colțurile universului și singurul care ține lumea în viață”⁵⁷. Făcând o comparație între jertfele Vechiului Testament și cea a lui Iisus Hristos, *putem spune că aceasta din urmă este unică și are o valoare desăvârșită, și pentru faptul că se prelungește peste timp și spațiu și culminează cu cea euharistică din cadrul Sfintei Liturghii, și, de asemenea, pentru alte câteva motive, cum ar fi:*

a) Este jertfa unui om care este conștient de aceasta, pe când animalele nu sunt conștiente.

b) Iisus Hristos Se aduce pe Sine Însuși, nu pe altcineva, prin urmare este și Arhiereu și jertfă.

c) Jertfa lui Iisus Hristos este adusă din dragostea Sa desăvârșită față de semeni și de Dumnezeu. Este o jertfă lipsită de păcat și de egoism personal.

d) Iisus Hristos nu este doar om, ci și Dumnezeu, jertfa sa primind, în consecință, o valoare infinită⁵⁸.

Prin viața cât și prin moartea Sa Mântuitorul Iisus Hristos a descoperit omenirii direcția spre care trebuie dusă existența. Dacă nașterea o primesc toți oamenii, fără a-și exprima dorința în acest sens, iar moartea vine ca un fenomen inevitabil, împotriva voinței noastre, Domnul Iisus Hristos ne deschide prin viața, jertfa și învierea Sa noile dimensiuni de trăire a adevărului. Pentru El viața pământească nu este obligatorie, nimeni nu-L forțează să o accepte, ci Se face om din proprie inițiativă. Nici moartea nu-i este impusă, căci față de Iisus Hristos existența umană nu manifestă nici o lege. Atât în actele săvârșite în

57. Sfântul Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, 32, p. 330.

58. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 357.

viața pământească, cât și în cele din moarte, El se manifestă mai presus de orice lege, toate fiind împlinite în mod liber. Datorită și prin jertfa Domnului Iisus Hristos dobândește valoare și jertfa noastră, căci unind-o cu aceasta putem să ne împărtășim și noi de viața pe care Iisus Hristos a adus-o. Omul nu mai este singur, lucrurile pe care el le face nu se mai prezintă ca niște căutări, ca niște încercări, ci devin fapte pline de conținut. Lucrarea, voința, rațiunea etc. au fost păstrate în firea omenească a lui Iisus Hristos tocmai pentru a fi sfințite, sfințenie accesibilă și nouă. Sfântul Chiril al Alexandriei spune că Fiul lui Dumnezeu, însușind firea umană, a învrednicit-o să primească Duhul Sfânt care era unit cu Sine, pentru ca din umanitatea și moartea Sa să vină la toți oamenii⁵⁹. Prin jertfa pe care persoana umană o realizează în viața și moartea sa se deschide acestei primiri.

Referindu-ne, în câteva cuvinte, la jertfa umană cea împreună cu Iisus Hristos și pentru Iisus Hristos trebuie să remarcăm faptul că apropierea lui Iisus Hristos față de om capătă o sensibilitate în moartea pe care Acesta o suportă pentru noi: „*Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi. Voi sunteți prietenii Mei*” (Ioan 15, 13-14). În întâlnirea deznădejdlor și durerilor omenirii cu bucuria și viața dăruită de Iisus Hristos se constituie baza jertfei noastre. Prin patima Sa, Iisus Hristos se unește cu noi într-un mod cu totul deosebit. Suferă ca și noi, sau mai bine zis împreună cu noi, transmițându-ne, totodată, puterea și iubirea jertfei Sale, pentru a învinge pătimirea noastră păcătoasă: „Pățimirea Lui până la moarte pentru noi, ne comunică o putere, care ne face și pe noi să murim poftelor egoiste și durerilor de pe urma lor, sau omului cel vechi și egoist al nostru. Avem aici un sens pozitiv al morții noastre și al morții Lui: este moartea grijii de sine⁶⁰. Primirea jertfei lui Iisus Hristos nu înseamnă o simplă acceptare teoretică, ci o transpunere reală a ei în viața noastră. Iisus Hristos este Înaintemergătorul nostru la Tatăl (Evrei 4, 14; 6, 20), prin Jertfa Sa deschizându-ne tuturor drumul înaintării spre Împărăția cerurilor. Activitatea Lui nu se

59. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI, în „Scrieri”, partea a treia, col. „Părinți și scriitori bisericești”, vol. 40, trad. pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 240-242.

60. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 342.

prezintă ca o ispășire juridică, ca o răscumpărare generală, ce acționează asupra omului indiferent de voința sau de lucrarea acestuia, ci, dimpotrivă, fiind mântuiți în mod obiectiv, trebuie să accedem și noi subiectiv spre opera realizată de Fiul lui Dumnezeu. A refuza respectiva participare înseamnă închidere față de tot ceea ce a făcut Hristos. El este Înaintemergătorul nostru către Tatăl, dar și Cel care, prin Duhul Sfânt, ne atrage în urcarea noastră, dar depinde de fiecare în parte dacă prin faptele sale se prezintă ca o jertfă „întru miros de bună mireasmă” înaintea lui Dumnezeu: „Numai devenind și noi jertfe sfinte intrăm la Tatăl, adică în comuniunea cu El. Dar numai în Iisus Hristos putem noi intra în această comuniune cu Tatăl. În aceasta se arată extinderea jertfei sfințite și sfințitoare a lui Iisus Hristos în noi, pentru a ne face și pe noi, nu fără colaborarea noastră, jertfe sfințite și, întrucât Iisus Hristos ca jertfă este totodată și preot, preoți în strânsă unire cu El”⁶¹.

Reprezentarea acestei suferințe a Fiului atât în fața Tatălui în cer, cât și între oameni, prin Euharistie, purifică în om păcatul printr-o influență spirituală, duhovnicească, nu fizică, dar, totodată, este ispășitoare în fața Tatălui, deoarece produce puterea care dăruie în calea omului respectiv drumul spre Dumnezeu. Oarecum, suferința lui Iisus Hristos s-a coborât în omul respectiv fără ca el însuși să sufere, dar făcându-și în el efectele unei suferințe efective”⁶².

61. Idem, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, p. 98.

62. Idem, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, p. 254: „El nu repetă jertfa Sa, pentru că Jertfa Lui este desăvârșită; pe de altă parte, această jertfă are o eficiență, sau chiar o actualitate permanentă, căci calitatea Lui de Arhiereu n-ar putea funcționa fără jertfă. Nici El însuși nu oferă alte jertfe, pentru noi, nici altcineva, căci aceasta ar însemna că El sau un altul poate aduce jertfă mai înaltă, că jertfa Lui nu este desăvârșită. Dar dacă jertfa lui n-ar rămâne permanentă, ar exista ceva mai înalt decât starea de jertfă și calitatea Lui de Arhiereu ar fi depășită. În acest caz, eficiența permanentă a jertfei Sale ar avea un caracter juridic, ceea ce nu ne-ar putea desăvârși continuu. Dar noi ne desăvârșim întrucât ne însușim și noi o stare permanentă de jertfă, o depășire continuă de noi înșine. Și o astfel de stare noi nu ne-o putem însuși decât din Hristos, suprema și permanenta jertfă prin El Însuși. Pe de altă parte, Hristos n-ar putea fi un arhiereu pasiv, prin simplu titlu, lipsit de o activitate mijlocitoare” (Idem, *Jertfa lui Hristos și spiritualitatea noastră prin împărtășirea de ea în Sfânta Liturghie*, în rev. „Ortodoxia”, nr. 1, 1983, p. 109).

***Despre valoarea ecleziologică
și rolul comunitar al Sfintei Euharistii***

Subliniind faptul că Dumnezeuiasca Euharistie creează și dezvoltă comuniunea dintre noi și Dumnezeu cât și dintre noi și semenii noștri, părintele Stăniloae reușește să scoată foarte bine în evidență acest lucru precizând că „precum nu există o separație individualistă între jertfa mea și a lui Iisus Hristos, așa nu există nici între jertfa mea și a celorlalți. De aceea, Euharistia este a Bisericii, a comunității. Iar comunitatea bisericească s-a oferit nu numai prin pâine, ci prin toate rugăciunile ei, prin toate declarațiile ei de predare lui Dumnezeu, declarații în care se exprimă simțirile ei: „Pe noi înșine și unul pe altul, și toată viața noastră lui Iisus Hristos Dumnezeu să o dăm“. Ea se ridică spre unificarea cu Iisus Hristos prin rugăciunile de cerere a Duhului Sfânt, când preotul spune: „Trimitte Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste daruri ce sunt puse înaintea“. Duhul preface jertfa de pâine și de vin a comunității, a vieții ei, în jertfa lui Hristos, în trupul Lui jertfit, pe care Hristos îl aduce Tatălui, dar apoi îl dă spre mâncare și băutură comunității, pentru a se umple și ea și mai mult de trupul Lui jertfit. În scopul acesta a prefăcut pâinea și vinul în trupul și sângele Său, aducându-se Tatălui și împărtășindu-Se credincioșilor sub chipurile acestora. Trupul Său personal jertfit se întâlnește cu trupul Său tainic, jertfit în pâinea și în vinul euharistic. Trupul jertfit al Domnului în Euharistie e numai trupul Lui, dar are în El darul comunității, sau jertfa ei ca să o prezinte astfel în Sine, și pe aceasta Tatălui. Comunitatea, deși prezentă ca jertfă în pâinea prefăcută în trupul Lui, nu se confundă totuși cu trupul lui Hristos cel personal, ci rămâne mai departe într-un raport dialogic cu El, ca rezervă infinită de daruri. Comunitatea și-ar pierde în cazul confundării în Hristos cel personal *characterul comunității de persoane*, depersonalizându-se. Credincioșii păstrează totdeauna conștiința că prin Iisus Hristos se aduc și ei înșiși, deși se aduc prin puterea lui Iisus Hristos, și prin aceasta și Iisus Hristos. Îi aduce însă în jertfa Lui, ca persoane distincte, nu ca obiecte amalgamate. Mai ales în momentul împărtășirii, comunitatea, deși strâns unită în El de mai înainte, primește numai trupul lui Iisus Hristos. Căci totdeauna Iisus Hristos rămâne distinct de ea ca Cel ce Se împărtășește. Unitatea cu Domnul Iisus Hristos trece prin diferite gradații, dar totdeauna persoanele cre-

dincioșilor rămân distincte, ca partenere ale dialogului și ca cele ce se împărtășesc de Iisus Hristos, nu ca cele care se dau unele altora spre împărtășire, sau ca cele care se împărtășesc în vreo anumită privință de ele însele. Iar aceasta se întâmplă și cu comunitatea: oricât de unită ar fi cu Iisus Hristos, ea este totdeauna aceea care se împărtășește de Iisus Hristos, și Iisus Hristos, Cel care Se dă spre împărtășire. Niciodată comunitatea nu se împărtășește de ea însăși. Caracterul personal distinct al credinciosului și faptul că se împărtășește numai de Iisus Hristos și nu și de comunitate este afirmat în cuvântul preotului de la împărtășanie: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N), cu cinstitul trup și sânge al Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos“.

Valoarea și importanța Sfintei Euharistii ca Taină

Ca în toate Tainele, așa și în Euharistie, prin Taină se inaugurează o relație personală sau o treaptă nouă a relației personale a lui Iisus Hristos cu fiecare persoană, deși aceasta are loc în cadrul comunității, într-o legătură a fiecărei persoane cu celelalte. Harurile Tainelor se dăruiesc persoanelor, pentru că lor li se încredințează răspunderea pentru actualizarea și dezvoltarea lor, prin eforturile unei vieți de jertfă, din puterea Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos. Dialectica asumării noastre ca jertfă în Iisus Hristos și menținerii noastre distincte se concretizează și în faptul că, pe lângă prescura din care se ia agnețul, ca trupul viitor al lui Iisus Hristos, credincioșii aduc și prescurile din care se iau părțile care sunt așezate în jurul agnețului, împreună cu ale sfinților și a Maicii Domnului. Practica miridelor nu este pominită înainte de sec. XI. Se știe dinainte de acel timp că se pomeneau simplu numele celor ce o cereau, după producerea darurilor. Aceasta înseamnă că jertfele credincioșilor se considerau și atunci că sunt asumate de Iisus Hristos în jertfa Lui. Dar mai târziu, pentru a se evita ideea depersonalizării jertfelor credincioșilor, s-a socotit necesar să se precizeze și persistența lor ca persoane în aducerea jertfei lor, punându-se părțile lor lângă agneț. În sensul acesta, Sfântul Chiril al Alexandriei vede oamenii pe de o parte incluși ca jertfe în Iisus Hristos, pe de alta, afirmă deosebirea jertfelor omenești, de jertfa lui Iisus Hristos.

El redă faptul dialectic că cei ce se jertfesc unii altora, sau unii pentru alții, pe de o parte converg între ei, pe de alta se disting, sau mor loruși, numai unei existențe individualiste, separate, și nu de tot, nu unei vieți de săvârșire a binelui, expresie a responsabilității personale. „Așadar, și noi în Hristos ne vom opri de la străduințele pământești, împlinind sabatismul spiritual. Dar nu ne vom opri de la faptele sfințite, adică de la datoria de a aduce lui Dumnezeu jertfe duhovnicești și daruri spirituale. Ci, pășind pe urmele lui Iisus Hristos, după cum s-a scris (I Pt. 2, 21), ne vom jertfi pe noi înșine“...

Așadar, este de remarcat faptul că nu numai Iisus Hristos Se aduce pe Sine și aduce comunitatea ca jertfă, ci și comunitatea, aducându-se pe jertfă din puterea jertfei lui Iisus Hristos, Îl aduce pe Iisus Hristos. Prin aceasta se afirmă și mai mult persistența comunității ca și comuniune de persoane și reciprocitatea dintre Iisus Hristos și comunitate în aducerea jertfei. „Încă aducem Ție această jertfă cuvântătoare și fără de sânge și cerem și Te rugăm și cu umilință la Tine cădem: Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste daruri ce sunt puse înaintea!“ Aceasta arată că momentul aducerii lui Hristos ca jertfă coincide cu momentul prefacerii darurilor. Dar arată și că aducerea jertfei implică și o anumită sfințire a comunității prin pogorârea Duhului Sfânt, deci un aspect de Taină. Credincioșii se aduc pe ei, oferind pâinea și vinul amestecat cu apă, care reprezintă însăși substanța lor. Intenția de a se aduce pe ei înșiși în aceste daruri se arată și prin rugăciunile cu care însoțesc această aducere, care exprimă mai clar însăși dăruirea lor duhovnicească. Pentru că cel ce se roagă, se dăruiește lui Dumnezeu. Mai trebuie amintit că substanțele destinate să se prefacă în trupul credincioșilor sunt în același timp substanțele principale din care s-a constituit și trupul lui Iisus Hristos: pâinea, vinul și apa. Ele se prefac la Liturghie în mod instantaneu în trupul și sângele lui Iisus Hristos și, pe calea aceasta, în trupul și sângele credincioșilor. Unirea comunității cu Iisus Hristos în rugăciune sporește puterea duhovnicească prin care se săvârșește această prefacere. Căci totul se înduhovnicește din puterea trupului înduhovnicit al lui Iisus Hristos.

Totuși, întrucât sfințirea deplină depinde de împărtășirea de jertfă, se intercalează o distanță între momentul prefacerii sau al realizării Euharistiei ca jertfă și cel al împărtășirii sau al realizării ei ca Taină.

Acest spațiu este umplut de rugăciuni, pentru pregătirea credincioșilor în vederea împărtășirii cu Trupul și cu Sângele Domnului. Dar persistarea aspectului de jertfă și în aspectul de Taină e indicat de însuși faptul că credincioșii se împărtășesc sub chipul pâinii și vinului, și preotul declară la fiecare credincios că se împărtășește de trupul și de sângele Domnului, dar și de frângerea trupului imediat înainte de împărtășire și de rostirea concomitentă a cuvântului: „Se sfărâmă și Se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce Se sfărâmă și nu Se desparte, Cel ce Se mănâncă pururi și niciodată nu Se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește”. *Chiar sfințirea credincioșilor ce se împărtășesc este un act al împărtășirii de jertfă, însemnând o și mai deplină transpunere a credincioșilor în starea de jertfă din puterea jertfei lui Hristos. Propriu zis, de-abia prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie Euharistia ca jertfă și ca taină, căci abia acum se împlinște scopul ei de jertfă adusă Tatălui, dar și pentru sfințirea credincioșilor, abia acum se rostește numele fiecărui credincios, ca la toate Tainele. Frângerea trupului dinainte de împărtășire duce la capăt o frângere începută la proscomidie, care reprezintă nașterea Domnului, și arată că încă în ea era implicată destinația Lui pentru Cruce și pentru împărtășire. Această rânduire a Lui de la naștere ca să fie jertfit, Îl arată că nu e în stare de jertfă numai în timpul răstignirii, ci și după Înviere și Înălțare, ca să ne putem împărtăși de El în stare de jertfă, pentru a ne însuși și noi această stare. De aceea credincioșii ortodocși se apropie de trupul jertfit al Domnului după un anumit post, reprezentând dispoziția lor spre jertfă. Din această învățătură a Părinților bisericești despre starea de jertfă a lui Iisus Hristos după Înviere a rezultat și ideea lui Nicolae Cabasila că momentul aducerii lui Iisus Hristos ca jertfă coincide cu prefacerea darurilor, întrucât trupul lui Iisus Hristos, care ia în acel moment locul pâinii, e un trup jertfit al Lui“... Dar afirmă și o împărtășire de Iisus Hristos cel jertfit și înviat în viața viitoare, pe care o anticipează împărtășirea în timpul de acum cu același Hristos. În această împărtășire eternă se încheie iconomia mântuirii, ca unire eternă a oamenilor cu Dumnezeu în Iisus Hristos. Euharistia în viața de veci este, ca încoronare a iconomiei dumnezeiești, acea unire desăvârșită între creație și Hristos, în care „Dumnezeu va fi totul în toate“ (I Cor. 15, 28)⁶³.*

63. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 77-78.

Sfânta Euharistie – Jertfă, moarte și înviere

Revenind, puțin, la tema morții și a jertfei, Sfântul Chiril al Alexandriei a făcut o comparație între moartea pe care Mântuitorul nostru Iisus Hristos a primit-o pe Golgota și moartea pe care o primim noi la Botez, spunând că dacă prima a fost plină de durere, cea de-a doua este fără durere, cu toate că și noi participăm la patimile sale: „Hristos a primit în preacuratele Lui mâini și picioare cuie și a suferit cu adevărat, iar mie îmi dăruiește, fără să sufăr, fără să mă doară, mântuirea prin participarea la durerea Sa”⁶⁴. Moartea începută în Botez trebuie continuată, dar nu ca o moarte față de omul vechi, care a murit pentru totdeauna la Botez, ci ca o moarte de „predare continuă lui Dumnezeu împreună cu Hristos”⁶⁵. De acum jertfa noastră se unește cu cea a lui Iisus Hristos și primește puterea pe care aceasta i-o revarsă prin harul dumnezeiesc. Taina Mirungerii, ca „Cincizecime” personală a creștinului, întărește în întregime ființa omenească în vederea realizării unei dăruiri cât mai complete, iar Taina Spovedaniei re trăiește transformarea morții omenirii întregi pe care Iisus Hristos a împlinit-o pe Cruce, în ascultarea „de voia Tatălui”. Dacă atunci Mântuitorul a adus oamenilor viața, prin Spovedanie noi ne prezentăm cu moartea păcatelor noastre pentru a primi învierea dăruită de Hristos”⁶⁶. Dar și Căsătoria, Preoția și Maslul transpun în starea de jertfă pe cei ce le primesc. Căsătoria, ca o comunicare în iubire a soțului și a soției, împreună cu copiii, descoperă în fiecare membru noi sensuri de plinire a jertfei. Ea pregătește profunzimile persoanei spre a primi în ele rădăcinile convingerii de dăruire lui Dumnezeu. Te simți mai dinamic în înaintarea către altarul cel ceresc, când în prealabil te-ai oferit prin iubirea, munca și atenția ta soției și copiilor. Preoția, ca Taină rezervată doar celor cu vocație spre aceasta, face pe primitor responsabil nu numai de jertfa sa, ci și de a credincioșilor pe care el îi învață, sfințește și conduce pe calea mântuirii. Maslul, prin rugăciunile înălțate către Dumnezeu-Tatăl

64. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze, Cateheza a II-a mistagogică*, 5, p. 349.

65. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 32.

66. Christos Yannaras, *Libertatea moralei*, trad. Mihai Cantuniari, Ed. Anastasia, București, 2004, p. 150-151.

– Doctorul sufletelor și al trupurilor, obține pentru cel bolnav harul sfințitor pentru a putea ca și prin neputința trupească suportată fără cârtire, să-și prezinte iubirea față de Dumnezeu⁶⁷.

Și, totuși, un loc cu totul deosebit îl ocupă Taina Euharistiei, care este o încoronare, o culminare a tuturor celorlalte Taine, implicând în sine „puterea morții depline față de existența separată de Dumnezeu“.⁶⁸ Prin împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos, creștinii, așa cum a scris Părintele Stăniloae, participă la Jertfa pe care Acesta a adus-o pentru noi, dar și la Învierea Lui. Chiar în rugăciunea epiclezei, rostită de către preot în cadrul Sfintei Liturghii, se cere ca Duhul Sfânt să vină nu numai peste darurile de pâine și de vin ce se vor preface în Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, ci și peste noi, spre a fi sfințiți și pentru a putea participa la această sfântă jertfă: „Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri ce sunt puse înainte“⁶⁹. Așadar, prin aducerea de pâine și de vin, creștinii prezintă înaintea lui Dumnezeu jertfa muncii lor, iar prefacerea acestora în Trupul și în Sângele Mântuitorului Iisus Hristos, pe lângă prezența reală a Fiului lui Dumnezeu în daruri și în comuniunea eclezială, sau realitatea vie și puterea veșnică a Jertfei lui Hristos ce se transmite Bisericii prin Euharistie, se deschide credincioșilor perspectiva de a se împărtăși, prin Duhul Sfânt, de Paștile lui Iisus Hristos, de a interioriza viața lui Hristos și de a se oferi Tatălui⁷⁰. Prin Euharistie noi nu ne prezentăm înaintea lui Dumnezeu în mod personal și nici lipsiți de Hristos. Nimeni nu poate să săvârșească jertfa euharistică numai pentru el, deoarece nici Iisus Hristos nu a adus o jertfă diferită pentru fiecare în parte. *El este ieri și*

67. „Toate Tainele au nu numai caracter de taină, ci și de jertfă. Căci în toate Hristos Se dă pentru noi și ne dă împreună cu Sine Tatălui, dar ni Se dă și nouă. În Botez El ne sădește o viață nouă capabilă să se jertfească lui Dumnezeu cu El. În Mirungere ne dă puterea înaintării în virtuți, care sunt forme de autojertfire. Pocăința e harul iertării care se întâlnește cu renunțarea noastră la plăcerile egoiste. Preoția e consacrarea celui ce se hirotonește lui Dumnezeu și puterea pentru o viață închinată Lui și Bisericii. Căsătoria e un dar al iubirii și dăruirii adevărate, îmbinată cu o frânare a egoismului“ (Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 72).

68. *Ibidem*, p. 56.

69. *Liturghier*, p. 153.

70. Phillippe Ferly, *Jesus notre Paque, theologie du mystere pascal*, Edition de centurion, Paris, 1977, p. 107 apud drd. Nicolae Răzvan Stan, *op. cit.*, p. 68.

azi și în veci Același pentru toți, iar atunci când dorim să ne unim cu El, să ne manifestăm Jertfa față de El, sau să-L revelăm a fi lucrător în noi, trebuie mai întâi să realizăm o comuniune vie, în sinceritatea iubirii cu toți semenii noștri. „Astfel, prin faptul că Iisus Hristos ne ia și pe noi ca să ne aducă, prin împreuna noastră jertfire cu Sine, jertfă Tatălui, se produce o uniune strânsă între Jertfa Lui și jertfa noastră, în sensul că jertfa noastră face parte din jertfa Lui, și Jertfa Lui din jertfa noastră, sau noi suntem în El, Cel ce Se aduce și El în noi care ne aducem”⁷¹.

***Despre caracterul sacramental
și harul sfințitor al Dumnezeieștii Euharistii***

Împuterniciți fiind cu harul Sfințelor Taine și uniți fiind cu Iisus Hristos prin Sfânta Euharistie, creștinii continuă să-și manifeste dragostea față de Dumnezeu prin săvârșirea virtuților. Asceza, ca luptă permanentă ce se duce împotriva autonomismului, egoismului și orgoliului personal, înduhovnicește ființa umană și îi oferă demnitatea stăpânirii de sine. Persoana care și-a exercitat voința prin post, rugăciune, milostenie, cultivarea smereniei și altele descoperă în străfundurile sale capacități noi de raportare la Dumnezeu. Sufletul și trupul trăiesc împreună dorințe și sentimente, neopunându-se nici unul funcției pe care celălalt o reprezintă. Chiar dacă la prima vedere această luptă de renunțare și de încălcare, de tăiere a voii apare ca o îngrădire a libertății omului, analizată după conținutul și rezultatele ei, asceza creștină reprezintă „lupta omului cu propria-i natură, cu moartea care s-a amestecat cu natura”⁷², realizând, de fapt, deschiderea față de libertatea cea adevărată care se găsește doar la Dumnezeu. Efortul pe care noi îl depunem pe parcursul luptei duhovnicești nu poate fi catalogat drept chin și nici autoflagelare, deoarece toate aceste acte și fapte se prezintă ca niște trepte cu ajutorul cărora jertfa vieții noastre se ridică la Dumnezeu, iar atunci când le împlinim nu suntem condamnați și nici abandonați sub povara obligativității lor. Dumnezeu respectă libertatea omului și primește darul pe care fiecare persoană poate să-l

71. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 3, p. 73.

72. Christos Yannaras, *op. cit.*, p. 114.

aducă: unul mai mult, altul mai puțin, și aurul, smirna și tămâia magilor (Matei 2, 11), dar și cei doi bani ai văduvei (Marcu 12, 42-44)⁷³.

De reliefat faptul că măreția jertfei noastre nu constă în meritele personale pe care încercăm să ni le pretindem, ci în sinceritatea și disponibilitatea cu care ne deschidem împreună lucrării cu Dumnezeu. Dacă ar fi să împlinim singuri această jertfă, ar însemna să nu ne prezentăm cu nimic înaintea lui Dumnezeu, căci fără ajutorul Lui nu se poate face nimic. Dar El vine în ajutorul „slăbiciunii noastre” (Romani 8, 26) și ne învrednicește de bucuria roadelor. La început mai puțin, dar perseverând și nedespărțindu-ne de ajutorul acordat, putem ajunge să ne prezentăm cu jertfe curate. De aceea precizează Sfântul Marcu Ascetul că trebuie să oferim ca jertfă lui Hristos orice gând care ne apare în minte, chiar în momentul în care ia naștere⁷⁴. Numai oferindu-ne lui Dumnezeu cu tot ce avem fiecare, cu gândul, cu mintea, cu sufletul, cu trupul, cu familia, cu bunurile etc. putem să ne arătăm trăitori și următori ai lui Iisus Hristos.

***Despre atitudinea noastră,
din perspectiva vredniciei sau a nevredniciei morale,
față de Sfânta Euharistie***

În altă ordine de idei, vrednicia și nevrednicia în împărtășirea credincioșilor cu Sfintele Taine este o problemă puțin discutată, discretă

73. Sfântul Chiril al Ierusalimului spune că iubirea față de Dumnezeu trebuie să fie manifestată în mod permanent. Nici strămtorările și nici moartea nu trebuie să ne schimbe acest comportament: „Domnul a fost răstignit; ai primit mărturiile! Ai în față locul Golgotei. Scoate strigare de laudă, pentru că te găsești lângă El. Caută să nu-L tăgăduiești cumva în vreme de persecuție. Nu te lauda cu crucea numai în timp de pace, ci aceeași credință să ai și în vreme de prigoană. Să nu fii în timp de pace prieten al lui Iisus, iar în timp de război, dușman! Acum primești iertarea păcatelor tale și harurile darului duhovnicesc ale Împăratului. Când va veni războiul, luptă cu bărbăție pentru Împăratul tău! Iisus cel fără de păcat a fost răstignit pentru tine, și tu să nu te răstignești pentru Cel ce S-a răstignit pentru tine? Prin răstignirea ta nu-I faci nici un dar lui Iisus, deoarece tu ești cel care ai primit înainte harul, ci reîntorci harul primit, plătind datoria Celui care S-a răstignit pentru tine pe Golgota” (Sfântul Chiril al Ierusalimului, *op. cit.*, XIII, 23, p. 206).

74. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, ediția a II-a, trad. Maria-Cornelia Ică jr. Ed. Deisis, Sibiu, 2003, p. 35-36.

și lăsată cu toată autoritatea la alegerea duhovnicului. Contextul istoric și euharistic în care se află țara noastră azi „nu permite” tratarea acestei practici în libertate și deschidere prea mare și aceasta se explică prin conștientizarea îndrăzneță și ascetică de care trebuie să dăm dovadă atunci când ne propunem un astfel de parcurs.

Atunci când Sfântul Simeon Noul Teolog îl sfătuiește pe un tânăr viețuitor în lume să nu se apropie de Euharistie înainte ca pocăința sa să fie lucrătoare, scrie într-o epistolă: „Trebuie să te oprești de la Dumnezeieștile și Înfricoșătoarele Daruri, până ce vei avea o stare duhovnicească neschimbată privind faptele rele ale păcatului, vei dobândi o voință lucrătoare și vei avea o ură definitivă împotriva păcatului”. Sfântul descrie în puține cuvinte perspectiva pe care o are creștinul în viața sa. Ce înțelege Sfântul Simeon prin împărtășirea cu nevrednicie? “Cel care mănâncă Trupul Fiului lui Dumnezeu și bea Sângele Lui dacă nu știe în mod limpede, precis și cu conștiința că el rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el n-a fost încă părtaș în tot cazul cu vrednicie la aceste Taine.” Realitatea este că numai printr-o împărtășire conștientă, cu simțire în mod lăuntric, te poți uni cu Dumnezeu, certificând în acești parametri duhovnicești o împărtășire reală și adevărată. Nu devine cineva un credincios vrednic doar atunci când se împărtășește foarte rar așa cum se mai înțelege în spiritualitatea noastră, ci dacă experiază o viață după poruncile și tainele lui Hristos și învățăturile Sfinților Părinți în duh de pocăință neîncetată.

Unul dintre cele mai enunțate motive din cauza căruia credincioșii nu se apropie de Sfintele Taine este sentimentul de nevrednicie, în mod normal această simțire care poate fi percepută doar sufletește nu poate fi simțită sub nici o formă rațional. Este paradoxal că, frecvent, creștinul care are o cunoaștere a învățăturii ortodoxe și o familiaritate cu tainele Bisericii, se protejează cu pretextul de nevrednicie, atunci când este chemat la Cina Domnului în timpul Sfintei Liturghii. Probabilitatea este mare să nu fie sincer și să nu exprime adevărul, deoarece această stare de nevrednicie îndeamnă pe orice suflet la o comuniune strânsă și curăție prin zdrobirea inimii și firesc este predispus să caute o apropiere mai deasă de Iisus Hristos prin rugăciune și Euharistie. Dar majoritatea credincioșilor care se regăsesc în această categorie de persoane se declară nevrednici mai mult rațional, deoarece consideră

că păcatele lor sunt impediment la Euharistie; firesc este o stare normală să ai o rezervă. Dar gravitatea acestei înțelegeri denotă o înțelegere nepotrivită a Euharistiei, care, în mod direct și tainic, este însăși rezolvarea acestor înclinații păcătoase. Această rațiune nu este condamabilă, dar este obligatoriu în acest context să existe o explicație în care teama de Euharistie să reflecte neconcordanța care se creează în definirea adevăratei credințe. Părintele Alexander Schmemmann zice că „nevrednicia este adevărul nezdruncinat, lipsit de rezerve, cunoscând ceea ce a făcut Hristos”, iar Sfântul Apostol Pavel afirmă că „*Hristos, încă fiind noi neputincioși, la timpul hotărât a murit El pentru cei necredincioși*” (Rom. 5, 6). A măsura dorul acesta cu meritele și vrednicia noastră în fața Sfintei Împărtășanii care ni se dăruiește din plin este începutul mândriei și esența păcatului. Aceasta este latura extremă, care induce în eroare cealaltă înțelegere a vredniciei euharistice.

Dacă vorbim despre cei credincioși, care se consideră vrednici pentru primirea Euharistiei, părintele Alexander Schmemmann explică: „Este o capcană care nu-și găsește soluția în judecata umană. Dramatizând puțin, constatăm un fapt ce ține de regulă: este înspăimântător în conștiința liniștită și curată cu care episcopii, preoții și laicii deopotrivă și în special aceia care pretind a fi iscusii «în cele ale sufletului» acceptă situația sacramentală actuală. Un membru al Bisericii este considerat a fi vrednic dacă pentru 51 de săptămâni nu s-a apropiat de Sfântul Potir din cauza nevredniciei sale, iar în cea de-a 52-a săptămână după ce a săvârșit ceva rânduiești să treacă printr-o spovedanie de patru minute ca apoi să se reîntoarcă imediat după primirea Împărtășaniei la nevrednicia sa” (Alexander Schmemmann, *Postul Mare*).

Replica Părintelui Schmemmann constă în nemulțumirea adusă unei categorii de oameni din Biserică ce se declară nevrednici sau califică pe mulți ca fiind nevrednici. În sensul că teama exagerată a multor slujitori de a opri de la Sfintele Taine pe credincioși creează o siguranță „mistagogică” care îi apără în fața pericolului de a fi „vinovați” și răspunzători la Judecata de Apoi. Dar în Ortodoxie, cum spunea Nicolae Cabasila, „prin sfinți înțelegem nu numai pe cei desăvârșiți în virtute, ci pe toți câți se străduiesc spre desăvârșire, chiar dacă n-au ajuns la ea, nimic nu-i împiedică pe aceștia să se sfințească și prin împărtășirea cu Sfintele Taine, și să devină sfinți...”. Aceste suprarealități nu sunt la

discreția libertății noastre, ci sunt niște fapte mai presus de ființă, pe care fiecare dintre noi trebuie să și le însușească mai des și fără de care valoarea noastră umană își pierde sensul existenței. Prin urmare, fuga de Sfânta Euharistie prin atribuirea nevredniciei este pasul spre autodesființare, Dumnezeu nu iubește astfel de persoane, care se cred nevrednice, știind bine că au daruri și calități; această categorie de oameni sunt mai înrobiți orgoliului și lipsiți de credință, mai mult decât cred ei.

În acest context duhovnicul este singura persoană care se încrede în Iisus Hristos și în experiența vieții sale de ascet și preot, care poate rafina și discerne păcatele, slăbiciunile și toate obstacolele care opresc pe credincios de la Euharistie. Părintele Dumitru Stăniloae aprecia într-o notă scrisă despre nevrednicia greșită că „se recomandă o smerenie continuă. Niciodată să nu ne socotim vrednici, și când ne socotim nevrednici atunci ne putem împărtăși, chiar dacă ne socotim vrednici, nu suntem vrednici“.

Încheiere

Așadar, în vremurile de astăzi, când suferințe și necazuri foarte multe și foarte variate cum ar fi neajunsurile și sărăcia, bolile și singurătatea, nedreptatea, patimile și violența și multe altele încearcă să cuprindă sub aripa lor nefastă cât mai mulți semeni, este foarte necesară o revenire și o reorientare sinceră a existenței noastre către Dumnezeu. Singur aflându-se omul nu poate să depășească zidul deznădejdelor pe care suferințele și greutățile i-l aduc înaintea și astfel se lovește continuu cu renunțarea și cu cedarea. În aceste condiții durerea și necazul își amplifică dimensiunile, lucrarea și roadele negative în sufletul uman, ajungând uneori chiar la groază și disperare. Individualismul și autonomismul nu fac decât să ne introducă în izolarea tragediei personale. Dar prin Hristos și de la Hristos primim și noi puterea și capacitatea de a învinge toate dezamăgirile pe care ni le aduc înaintea. El nu a fost o victimă în fața morții, a strâmtorărilor și a batjocoririlor ce i s-au adus, ci un biruitor, Singurul biruitor adevărat (și) asupra vieții. În mod liber primește moartea: „*Eu îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însuși îl pun. Putere am eu ca*

să-l pun și putere am iarăși să-l iau“ (Ioan 10, 17-18), pentru ca nici un om să nu mai fie sclavul ei, ci în toți să se trezească dorința de dăruire, în mod liber, înaintea lui Dumnezeu.

Trebuie subliniat reținut faptul, că „Jertfa lui Hristos nu se reduce la un simplu exemplu de comportare socială, ci se distinge prin superioritatea absolută și puterea desăvârșită pe care Fiul lui Dumnezeu i-o imprimă”⁷⁵. În urma unirii cu Iisus Hristos, ia naștere și în noi manifestarea iubirii Sale față de lume. Prin mine Iisus Hristos îl iubește pe semenul meu și acela primește iubirea mea care își are sursa în Iisus Hristos. Prin această iubire și prin puterea lui Iisus Hristos ajungem fiecare din noi, într-o măsură mai mare sau mai mică, să ne dăruim ca jertfe vii. Dar, precum Jertfa lui Hristos n-a fost despărțită de Înviere, tot așa nici jertfa noastră nu rămâne străină de viața pe care El ne-o oferă. Și să nu uităm faptul că fără de jertfa Domnului Iisus Hristos, îndeosebi cea euharistică, nu putem face nimic. Tocmai de aceea se cere împlinită și împărtășită.

75. Drd. Nicolae Răzvan Stan, *op. cit.*, p. 69.